

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

**ΕΞΑΜΗΝΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Β' Εξάμηνο 2020

No 22

Αθήνα
Απρίλιος 2021

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Β' εξάμηνο 2020»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Απρίλιος 2021

Συγγραφέας: Γιώργος Θανόπουλος

Επιστημονική επιμέλεια: Διονύσης Γράβαρης

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Γιάννης Μισεντζής

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (σε συνεργασία με την MARC ΑΕ) (2021), «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Β' εξάμηνο 2020», Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2021, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ. 42

Το παρόν ερευνητικό κείμενο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου 1: "Μηχανισμός μελέτης και ανάλυσης οικονομικού περιβάλλοντος λειτουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων" της Πράξης "Παρεμβάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για τη συστηματική παρακολούθηση και πρόγνωση αλλαγών του παραγωγικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων" με κωδικό ΟΠΣ 5003864, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφέρειας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

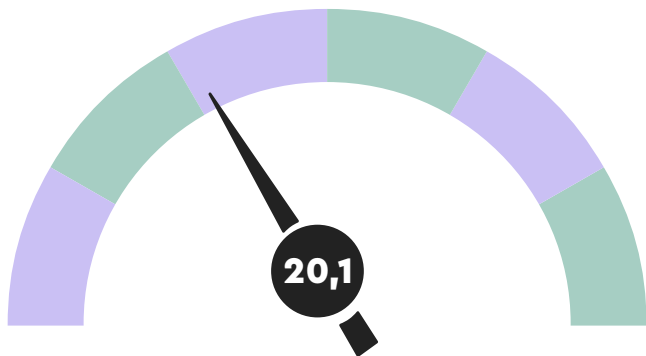
ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

**Εξαμηνία αποτύπωση οικονομικού κλίματος
στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις
(0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν
το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)**

Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος το Β εξάμηνο του 2020 διατηρείται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο καθώς διαμορφώνεται στις **20,1** μονάδες. Δεν έχει μεταβληθεί, δηλαδή, σε σχέση με το Α εξάμηνο του 2020 όπου κατέγραψε πτώση 46 μονάδων

70,7

των επιχειρήσεων δηλώνουν **μείωση** του τζίρου τους

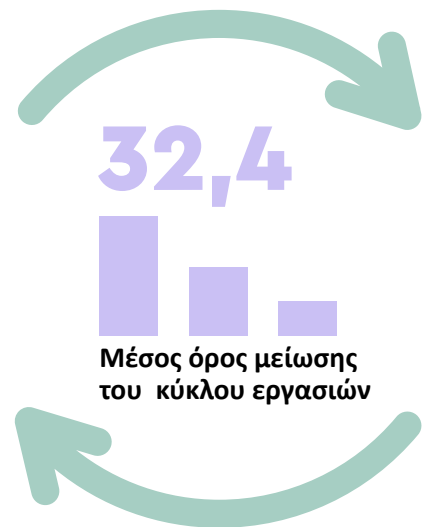
16,9

των επιχειρήσεων δηλώνουν ότι ο τζίρος τους **δεν μεταβλήθηκε**

11,1

των επιχειρήσεων δηλώνουν **αύξηση** του τζίρου τους

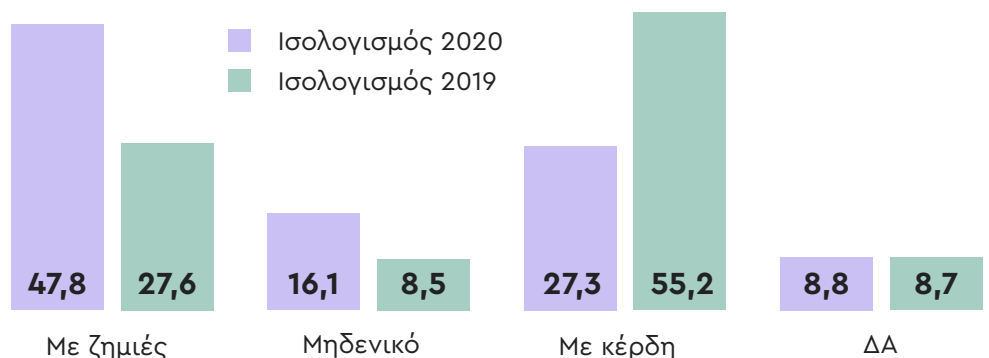

32,4

Μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών

Το 2020 σε σύγκριση με το 2019:

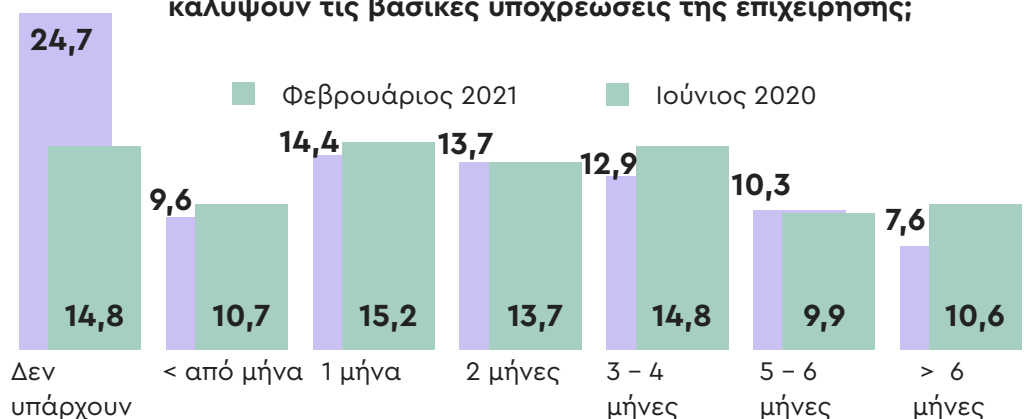
- Διπλασιάστηκαν οι επιχειρήσεις που έκλεισαν με ζημιές.
- Υποδιπλασιάστηκαν οι επιχειρήσεις που κατέγραψαν κέρδη.

1 στις **2**

έχουν ταμειακά διαθέσιμα το πολύ για ένα μήνα

Τα ταμειακά διαθέσιμα για πόσο καιρό επαρκούν για να καλύψουν τις βασικές υποχρεώσεις της επιχείρησης;

Έτος ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

ΠΡΟΒΛΕΨΗ Β ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2021

6,2

Αύξησε το
προσωπικό

9

Μείωσε το
προσωπικό

84,5

Διατήρησε σταθερό το
προσωπικό

7,4

Θα κάνει
προσλήψεις

3,4

Θα προχωρήσει
σε μειώσεις
προσωπικού

86,1

Θα διατηρήσει
σταθερό το
προσωπικό

1,4 στις δήλωσε πως έχει
ληξιπρόθεσμες οφειλές

- προς την εφορία (ΦΠΑ, ΦΜΥ κλπ) (**23,8**)
- προς τον πρώην ΟΑΕΕ (**26,3**)

14,9 των επιχειρήσεων που απασχολούν
προσωπικό δήλωσε πως έχει
ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το
πρώην ΙΚΑ

32,9 των επιχειρήσεων που έχουν
τραπεζικά δάνεια δήλωσε πως έχει
καθυστερημένες οφειλές

23,0 των επιχειρήσεων που έχουν
ενοίκιο δήλωσε πως έχει
καθυστερημένες οφειλές

22,6 έχει καθυστερημένες οφειλές
προς προμηθευτές

1,3 στις δεν θα μπορέσει
να ανταποκριθεί

- στις ασφαλιστικές της υποχρεώσεις (**31,3%** προς τον πρώην ΟΑΕΕ και **24,2%** προς το ΙΚΑ, αφορά τις επιχειρήσεις που απασχολούν προσωπικό)
- στις φορολογικές της υποχρεώσεις (**30,1%**)
- στις υποχρεώσεις ενοικίου (**35,2%**)

1,4 στις δεν θα μπορέσει
να ανταποκριθεί

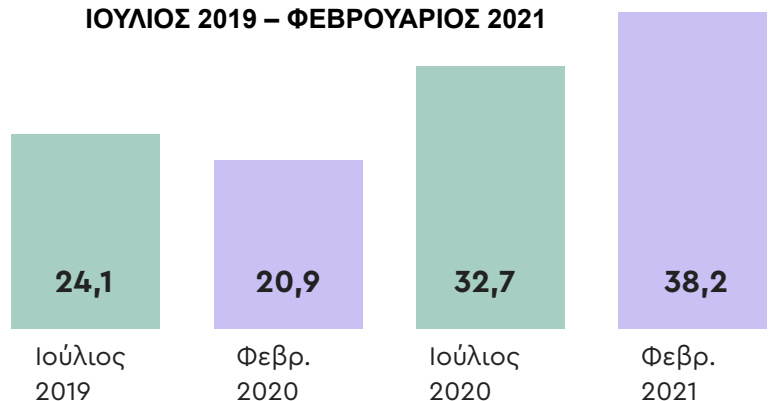
- στις υποχρεώσεις προς προμηθευτές (**26,6%**)
- στις υποχρεώσεις για λογαριασμούς ενέργειας (**26,3%**) και λοιπούς λογαριασμούς (**25,1%**)

44,6 από τις επιχειρήσεις που
έχουν τραπεζικό δάνειο
δήλωσε πως δεν θα
μπορέσει να ανταποκριθεί

38,2

επιχειρήσεις εκφράζουν το κίνδυνο να
διακόψουν την δραστηριότητα τους το
επόμενο διάστημα.

ΦΟΒΟΣ ΓΙΑ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ ΙΟΥΛΙΟΣ 2019 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Η εξαμηνιαία έρευνα οικονομικού κλίματος¹ για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, η οποία διενεργείται συστηματικά από τον Μάιο του 2009, αποτελεί την δεύτερη που διεξάγεται υπό τις πρωτοφανείς συνθήκες που έχει διαμορφώσει η υγειονομική κρίση.

Οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης, που στην οικονομία έχουν εκδηλωθεί με την μορφή της βαθιάς και απότομης ύφεσης, όπως είναι επόμενο, έχουν επηρεάσει αρνητικά την οικονομική κατάσταση των ΜμΕ. Αυτό άλλωστε αποτυπώθηκε και στην αντίστοιχη έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για το Α εξάμηνο του 2020 όπου καταγράφηκε σοβαρή πτώση όλων των βασικών δεικτών που προσδιορίζουν την κατάσταση που βρίσκονται οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Τα ευρήματα της έρευνας για το Β εξάμηνο του 2020 καταδεικνύουν πως η κατάσταση παραμένει δυσμενής.

Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος το Β εξάμηνο του 2020 διατηρείται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο καθώς διαμορφώνεται στις 20,1 μονάδες. Δεν έχει μεταβληθεί, δηλαδή, σε σχέση με το Α εξάμηνο του 2020.

Με μια πρώτη ανάγνωση της έρευνας φαίνεται πως η κατάσταση στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν έχει επιδεινωθεί περαιτέρω, καθώς σε όλους σχεδόν τους επιμέρους δείκτες αποτίμησης καταγράφεται και μια μικρή υποχώρηση της επιδείνωσης.

Η προσεκτικότερη, ωστόσο, εξέταση των στοιχείων της έρευνας αναδεικνύει σοβαρές διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιχειρήσεων. Η πανδημική κρίση δεν επηρεάζει με την ίδια ένταση όλες τις επιχειρήσεις. Ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή βρίσκονται σε εξαιρετικά δυσμενή θέση.

Στην έρευνα καταγράφεται μια μικρή αύξηση τόσο των επιχειρήσεων που επωφελούνται από την κρίση όσο και των επιχειρήσεων που έχουν καταφέρει να απορροφήσουν τις δυσμενείς της επιπτώσεις. Για την πλειοψηφία όμως των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων φαίνεται πως η κατάσταση έχει επιδεινωθεί περαιτέρω, ναρκοθετώντας τις προοπτικές τους για το μέλλον.

---

¹ Η παρούσα έρευνα είναι η πρώτη για το 2021 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις διενεργήθηκαν από την εταιρία MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 801 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 10-24 Φεβρουαρίου 2021. Η έρευνα έχει ως βασικό στόχο την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 - Ιούλιος 2020). Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα. Τα πρωτογενή δεδομένα οικονομικών και επιχειρηματικών προσδοκιών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (SME United) για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ. Όπως και στις προηγούμενες έρευνες, έτσι και τώρα, υπάρχει μια σαφής καταγραφή των τάσεων του οικονομικού κλίματος καθώς και η παρακολούθηση των βασικών δεικτών λειτουργίας των μικρών επιχειρήσεων κατά το 2ο εξάμηνο του 2020, ενώ παράλληλα επιχειρείται οικονομική πρόβλεψη για το 1ο εξάμηνο του 2021.

Είναι μάλιστα τόσο υψηλά τα ποσοστά των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν πολλαπλές δυσκολίες που φαίνεται πως πλέον και υγιείς μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας. Το παρατεταμένο διάστημα που διατηρείται το απαγορευτικό για τη λειτουργία μεγάλου μέρους της οικονομικής δραστηριότητας, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα που υπάρχει για τον χρόνο που τελικά θα απαιτηθεί για να επιστρέψουμε σε κάποιας μορφής κανονικότητα, φαίνεται πως επιβαρύνει εκθετικά την κατάσταση της πλειοψηφίας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Δεν θα πρέπει, επίσης, να λησμονούμε ότι οι υφιστάμενες μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις έχουν περάσει μέσα από τη μέγγνη της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η εκδήλωση της πανδημίας αναδεικνύει πως τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις αυτές, τα οποία εντάθηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετή οικονομική κρίση, έχουν αποδυναμώσει τις δυνατότητες τους να ανταπεξέλθουν στις επιπτώσεις της νέας υφεσιακής περιόδου. Τα ίδια κεφάλαια που διέθεταν, κυρίως για επενδύσεις μικρής κλίμακας, φαίνεται πως έχουν αναλωθεί για την απορρόφηση των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, παρά μάλιστα τα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη στήριξη τους.

Άλλωστε, ένα μεγάλο μέρος των μέτρων που έχουν ληφθεί για την στήριξη των επιχειρήσεων αφορούν άμεσες ή έμμεσες μορφές ενίσχυσης της ρευστότητας τους, που πάρα την πρόσκαιρη και σε αρκετές περιπτώσεις μη επαρκή ανακούφιση που προσφέρουν, αποτελούν υποχρεώσεις που συσσωρεύονται σε ένα μάλιστα περιβάλλον έντονης αβεβαιότητας για το μέλλον.

Αυτό φαίνεται και από την σημαντική αύξηση που καταγράφεται στα ποσοστά των επιχειρήσεων που δηλώνουν πως δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις μελλοντικές τους υποχρεώσεις.

Προκειμένου, λοιπόν, να αποφευχθούν τα χειρότερα και παράλληλα να επιβεβαιωθούν οι αισιόδοξες προβλέψεις, απαιτείται ένα συνεκτικό σχέδιο υποστήριξης των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα εκείνων που πλήττονται δυσανάλογα από τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης, για το διάστημα της σταδιακής επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας. Το σχέδιο δράσης για την επόμενη μέρα θα πρέπει να εξυπηρετεί 2 δέσμες μέτρων:

1^η Δέσμη: Επαρκή ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων για να μπορέσουν να επανεκκινήσουν. Ένα μέρος της χρηματοδότησης αυτής θα πρέπει να αφορά την κάλυψη των οφειλών που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της πανδημίας και να έχει τη μορφή της επιδότησης.

2^η Δέσμη: Προγράμματα επιδότησης του μη μισθολογικού ή/και του μισθολογικού κόστους για την διατήρηση των θέσεων εργασίας.

Τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ είναι τα εξής:

Αποτίμηση εξαμήνου

– Βασικοί οικονομικοί δείκτες

- ▶ Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος το Β εξάμηνο του 2020 διατηρείται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο καθώς διαμορφώνεται στις 20,1 μονάδες.
- ▶ 8 στις 10 επιχειρήσεις (79,8%) δήλωσαν πως η οικονομική κατάσταση τους επιδεινώθηκε, έναντι μόλις 4,2% που δήλωσε ότι βελτιώθηκε και 15,9% που δήλωσε πως παρέμεινε αμετάβλητη.
- ▶ 7 στις 10 επιχειρήσεις (70,7%) δήλωσαν πως μειώθηκε ο τζίρος τους έναντι μόλις του 11,1% που δήλωσε πως αυξήθηκε και του 16,9% που δήλωσε πως παρέμεινε αμετάβλητος.
- ▶ Ο κύκλος εργασιών μειώθηκε μεσοσταθμικά κατά 32,4% το Β εξάμηνο του 2020, έναντι 40,1% που είχε καταγραφεί το Α εξάμηνο.
- ▶ Δυσμενέστερη είναι κατάσταση που καταγράφεται στις επιχειρήσεις που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με κρατική εντολή, καθώς 8 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν πως το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκε ο τζίρος τους, ενώ αντίστοιχα είναι και τα στοιχεία των πληττόμενων βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεων όπου το 74,4% δήλωσε πως κατέγραψε μείωση του τζίρου το Β εξάμηνο του 2020.
- ▶ Η μεσοσταθμική μείωση του τζίρου των επιχειρήσεων που ανέστειλαν τη λειτουργία με κρατική εντολή ανήλθε στο 39,3% και των επιχειρήσεις εστίασης στο 44,2%
- ▶ Οι επιχειρήσεις που δηλώνουν ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000€ αυξήθηκαν το 2020 σε σχέση με το 2019 κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες. Συγκεκριμένα, αντιστοιχούν στο 44,6% έναντι του 34,1% που ήταν το 2019.
- ▶ Διπλασιάστηκαν οι επιχειρήσεις που το 2020 σε σύγκριση με το 2019 κατέγραψαν ζημιές (47,8% το 2020 από 27,6% το 2019), ενώ υποδιπλασιάστηκαν οι επιχειρήσεις που κατέγραψαν κέρδη (27,3% το 2020 από 55,2% το 2019).
- ▶ Το 66,8% δήλωσε πως κατά το Β εξάμηνο μειώθηκε η ζήτηση, έναντι του 13,7% που δήλωσε πως αυξήθηκε και του 19,1% που δήλωσε πως παρέμεινε αμετάβλητη.
- ▶ Το 71,5% δήλωσε πως το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκαν οι παραγγελίες, έναντι του 9,2% που δήλωσε πως αυξήθηκαν και του 17,7% που δήλωσε πως οι παραγγελίες παρέμειναν σταθερές.
- ▶ Το 74,9% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκε περεταίρω η ρευστότητα του, έναντι μόλις του 7,5% που δήλωσε ότι αυξήθηκε και του 16,9% που δήλωσε ότι δεν μεταβλήθηκε.
- ▶ Οι επιχειρήσεις που δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα έχουν αυξηθεί κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες, μέσα σε μόλις 1 εξάμηνο.

- ▶ Συγκεκριμένα σχεδόν 1 στις 4 επιχειρήσεις δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, ενώ για επίσης 1 στις 4 επιχειρήσεις τα ταμειακά διαθέσιμα δεν επαρκούν για περισσότερο από ένα μήνα. Με άλλα λόγια, η 1 στις 2 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις έχουν ταμειακά διαθέσιμα το πολύ για ένα μήνα.
- ▶ Δυσμενέστερη είναι η εικόνα όσον αφορά τα ταμειακά διαθέσιμα το επιχειρήσεων που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή και ιδίως των επιχειρήσεων εστίασης.
- ▶ Το 36,1% των επιχειρήσεων που ανέστειλαν την λειτουργία τους δεν έχουν καθόλου ρευστότητα, ενώ για το 22,5% τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα.
- ▶ Χειρότερη φαίνεται πως είναι η κατάσταση για τις επιχειρήσεις εστίασης καθώς το 44,1% δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, ενώ για το 19,2% επαρκούν το πολύ για ένα μήνα.
- ▶ Το 10,5% των επιχειρήσεων προχώρησε σε επενδύσεις το Β εξάμηνο του 2020, έναντι του 16.2% του αντίστοιχου περσινού διαστήματος.
- ▶ Το 6,2% των επιχειρήσεων δήλωσε πως αύξησε το προσωπικό του το Β εξάμηνο του 2020, έναντι του 9% που δήλωσε ότι το μείωσε και του 84,5% που το διατήρησε σταθερό.

– Υποχρεώσεις/οφειλές

- ▶ Υψηλά παραμένουν τα ποσοστά των επιχειρήσεων που δηλώνουν πως έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές, παρόλο που στις περισσότερες κατηγορίες υποχρεώσεων είναι μειωμένα σε σύγκριση με εκείνα της προηγούμενης εξαμηνιαίας έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιούλιος 2020). Επιπλέον, και σε αυτούς τους δείκτες παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα προβλήματα αποπληρωμής των υποχρεώσεων τους παρατηρούνται περισσότερο σε εκείνες που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή. Όπου έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα για την ανακούφιση των επιχειρήσεων οι ληξιπρόθεσμες οφειλές φαίνεται πως έχουν συγκρατηθεί.
- ▶ Γενικά, σχεδόν 1 στις 2 επιχειρήσεις (46,4%) φαίνεται πως έχει τουλάχιστον 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή, 1 στις 4 επιχειρήσεις (21,6%) έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το Δημόσιο (εφορία και ασφαλιστικά ταμεία), ενώ επίσης 1 στις 4 επιχειρήσεις (19,7%) έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές στις μισές τουλάχιστον από τις 8 κατηγορίες υποχρεώσεων της έρευνας.
- ▶ 1 στις 4 επιχειρήσεις (23,8%) δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία (ΦΠΑ, ΦΜΥ κλπ)
- ▶ 1 στις 4 επιχειρήσεις (26,3%) δηλώνει πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην ΟΑΕΕ
- ▶ Το 14,9% των επιχειρήσεων που απασχολούν προσωπικό δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ
- ▶ το 32,9% των επιχειρήσεων που έχουν τραπεζικά δάνεια δήλωσε πως έχει καθυστερημένες οφειλές

- ▶ το 23% των επιχειρήσεων που έχουν ενοίκιο δήλωσε πως έχει καθυστερημένες οφειλές
- ▶ Το 22,6% έχει καθυστερημένες οφειλές προς προμηθευτές

Προσδοκίες για το επόμενο εξάμηνο

– Βιωσιμότητα επιχειρήσεων – Βασικοί οικονομικοί δείκτες

- ▶ 4 στις 10 (38,2%) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις εκφράζουν τον φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητας τους κατά το επόμενο διάστημα.
- ▶ Το 53,6% των επιχειρήσεων περιμένει μείωση του κύκλου εργασιών, το 52,8% μείωση της ζήτησης, το 54,6% μείωση των παραγγελιών, το 56,7% μείωση της ρευστότητας, ενώ μόλις το 6% των επιχειρήσεων προτίθεται να κάνει κάποιου είδους επένδυση.
- ▶ Το 7,4% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων εκτιμά πως θα κάνει προσλήψεις το Β εξάμηνο του 2021 έναντι του 3,4% που δηλώνει πως θα προχωρήσει σε μειώσεις προσωπικού και του 84,1% που δήλωσε πως θα το κρατήσει σταθερό.
- ▶ Το 63,1% των επιχειρήσεων θεωρεί πως η οικονομική κρίση που έχει προκαλέσει η πανδημία θα διαρκέσει για τουλάχιστον 2 χρόνια με τους επιχειρηματίες της εστίασης να καταγράφουν το μεγαλύτερο ποσοστό απαισιοδοξίας (72%)

– Υποχρεώσεις/οφειλές

- ▶ Ως προς τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το επόμενο διάστημα η κατάσταση προδιαγράφεται ιδιαίτερα δυσοίωνη. Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που εκτιμούν πως δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις το επόμενο διάστημα παρουσιάζουν σημαντική αύξηση σε όλες τις κατηγορίες υποχρεώσεων σε σύγκριση με την αντίστοιχη εξαμηνιαία έρευνα του Ιουλίου του 2020.
- ▶ Περίπου 1 στις 3 επιχειρήσεις δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί:
  - ▷ στις ασφαλιστικές της υποχρεώσεις (31,3% προς τον πρώην ΟΑΕΕ και 24,2% προς το ΙΚΑ)
  - ▷ στις φορολογικές της υποχρεώσεις (30,1%)
  - ▷ στις υποχρεώσεις ενοικίου (35,2%)
- ▶ Περίπου 1 στις 4 επιχειρήσεις δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί:
  - ▷ στις υποχρεώσεις προς προμηθευτές (26,6%)
  - ▷ στις υποχρεώσεις για λογαριασμούς ενέργειας (26,3%) και λοιπούς λογαριασμούς (25,1%)
- ▶ Σχεδόν 1 στις 2 (44,6%) από τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικό δάνειο δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του το επόμενο διάστημα.

– Μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων

- ▶ Οι επιστρεπτές προκαταβολές θεωρούνται από το μεγαλύτερο μέρος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ως το σημαντικότερο μέτρο για την ενίσχυση τους.
- ▶ Σχεδόν 4 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (37,8%) θεωρούν πως οι επιστρεπτές προκαταβολές είναι το σημαντικότερο μέτρο στήριξης και ακολουθούν η μείωση/απαλλαγή ενοικίου (14,6%) η αναστολή φορολογικών/ασφαλιστικών υποχρεώσεων (13,6%), η αναστολή συμβάσεων εργασίας (8%) η τραπεζική δανειοδότηση με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (8%), η αναστολή πληρωμής επιταγών για 75 ημέρες (2,2%) ενώ τελευταία κατατάσσονται τα προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας του ΟΑΕΔ (1,2%), το πρόγραμμα δημιουργίας 100.000 θέσεων εργασίας (0,9%) και το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ (0,3%)
- ▶ Περισσότερες από 6 στις 10 επιχειρήσεις (63,7%) έκαναν χρήση των επιστρεπτών προκαταβολών το προηγούμενο εξάμηνο και ακολουθούν οι ρυθμίσεις για την μείωση ενοικίου (38,8%), η αναστολή των φορολογικών υποχρεώσεων (22,5%) και η αναστολή πληρωμής επιταγών (9,5%)
- ▶ Από το 63,7% των επιχειρήσεων που χρηματοδοτήθηκαν μέσω των επιστρεπτών προκαταβολών:
  - ▷ Το 54,1% έλαβε χρηματοδότηση ύψους έως 5.000€,
  - ▷ Το 59% δήλωσε πως η ενίσχυση που έλαβε δεν ήταν αρκετή για να καλύψει ένα σημαντικό μέρος των αναγκών τους.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

➤ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ Β ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2020

Οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης, που στην οικονομία έχει εκδηλωθεί με την μορφή της βαθιάς και απότομης ύφεσης, όπως είναι επόμενο, έχουν επηρεάσει δυσμενώς την οικονομική κατάσταση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Αυτό άλλωστε αποτυπώθηκε και στην αντίστοιχη έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για το Α εξάμηνο του 2020 όπου καταγράφηκε σοβαρή πτώση όλων των βασικών δεικτών που προσδιορίζουν την κατάσταση που βρίσκονται οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Τα ευρήματα της έρευνας για το Β εξάμηνο του 2020 καταδεικνύουν πως η κατάσταση παραμένει δυσμενής.

Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος το Β εξάμηνο του 2020 διατηρείται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο καθώς διαμορφώνεται στις 20,1 μονάδες.

Η εκδήλωση της πανδημικής κρίσης αναδεικνύει πως τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, τα οποία εντάθηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετή οικονομική κρίση, έχουν αποδυναμώσει τις δυνατότητες τους να ανταπεξέλθουν στις επιπτώσεις της νέας υφεσιακής περιόδου.

Αυτό φαίνεται από το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο στο οποίο παραμένει ο δείκτης οικονομικού κλίματος των ελληνικών ΜΜΕ, συγκρίνοντας τον με τους αντίστοιχους δείκτες του Ευρωβαρομέτρου που εκπονεί η SME United (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία ΜΜΕ) σε εξαμηνιαία βάση. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 1 ενώ το 2019 ο δείκτης οικονομικού κλίματος των ελληνικών ΜΜΕ προσέγγισε, υστερά από μια δεκαετία τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, η εκδήλωση της πανδημίας του Covid-19 και η οικονομική κρίση που ακολούθησε οδήγησαν στην ραγδαία πτώση του, από τις 66,4 μονάδες στις 20,1 σε διάστημα λιγότερο των έξι μηνών. Βέβαια, σημαντική πτώση καταγράφηκε και στους σχετικούς δείκτες οικονομικού κλίματος του Ευρωβαρομέτρου για τις ΜΜΕ. Συγκεκριμένα, ο γενικός ευρωπαϊκός δείκτης οικονομικού κλίματος έπεσε το Α εξάμηνο του 2020 από τις 73,4 μονάδες στις 54,6. Αντίστοιχα ο σχετικός δείκτης για τις ΜΜΕ των κρατών της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης μειώθηκε από τις 72,7 στις 59,1 μονάδες, ενώ για τις χώρες του Νότου και της περιφέρειας της ΕΕ από τις 75,5 στις 43,3.

Η ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης των ελληνικών ΜΜΕ αποτέλεσε ένα πρώτο σοβαρό σημάδι πως τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, με κύριο το διαχρονικό πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητας, θα έθετε σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα τους εάν δεν αντιμετωπιζόταν αποτελεσματικά, δεδομένου ότι η βασική πηγή και σε αρκετές περιπτώσεις η μοναδική πηγή χρηματοδότησης της καθημερινής τους λειτουργίας αποτελεί ο ημερήσιος τζίρος.

Και τούτο δεν αφορά μόνο την δυνατότητα κάλυψης των δαπανών και των υποχρεώσεων μιας επιχείρησης αλλά και το εισόδημα διαβίωσης του ίδιου του επιχειρηματία.

Η διατήρηση του δείκτη οικονομικού κλίματος των ΜΜΕ για το Β εξάμηνο του 2020 στο ίδιο εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο με το Α εξάμηνο του 2020, δηλαδή στις 20,1 μονάδες, για μια περίοδο που οι συνθήκες λειτουργίας των επιχειρήσεων ήταν μάλλον καλύτερες σε σχέση με το Α εξάμηνο του έτους, υποδηλώνει την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της πλειοψηφίας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Όπως άλλωστε φαίνεται και στο Γράφημα 1 οι σχετικοί Ευρωπαϊκοί δείκτες παρουσίασαν άνοδο το Β εξάμηνο του 2020, που σημαίνει πως οι Ευρωπαϊκές ΜΜΕ περιόρισαν τις απώλειες τους. Συγκεκριμένα ο γενικός ευρωπαϊκός δείκτης οικονομικού κλίματος ανέβηκε το Β εξάμηνο του 2020 από τις 54,6 μονάδες στις 59,8. Αντίστοιχα ο σχετικός δείκτης για τις ΜΜΕ των κρατών της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης αυξήθηκε από τις 59,1 στις 62,4 μονάδες, ενώ για τις χώρες του Νότου και της περιφέρειας της ΕΕ από τις 43,3 στις 51,9.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται στη σχετική έκθεση της SME United, η μερική ανάκαμψη που παρουσιάστηκε στον δείκτη επιχειρηματικό κλίματος ΜΜΕ το Β εξάμηνο του 2020 και οφείλεται στην άρση των περιοριστικών μέτρων, μετριάζεται από το δεύτερο κύμα της πανδημίας που εκδηλώθηκε στο τέλος του έτους. Αυτό για τις ελληνικές ΜΜΕ, που για το μεγαλύτερο διάστημα του 2021 βρίσκονται υπό καθεστώς του τρίτου κατά σειρά lockdown, πιθανότατα σημαίνει πως έχει επιβαρύνει περαιτέρω την δύσκολη οικονομική κατάσταση στην οποία ήδη βρίσκονται.

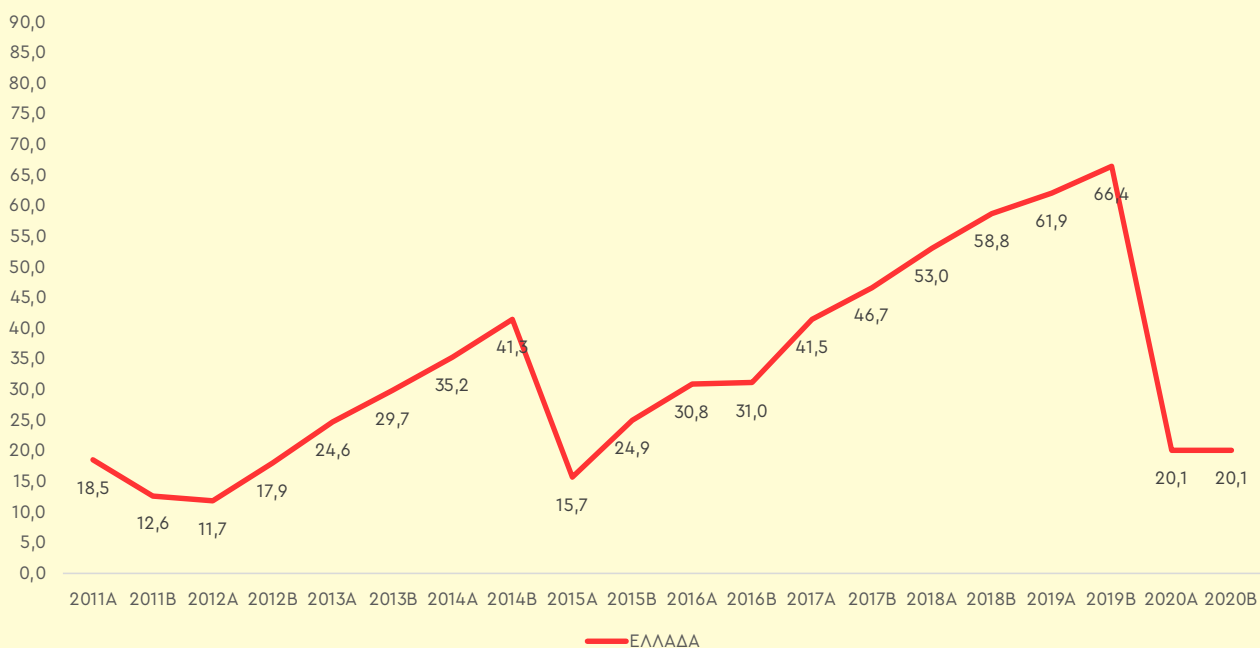
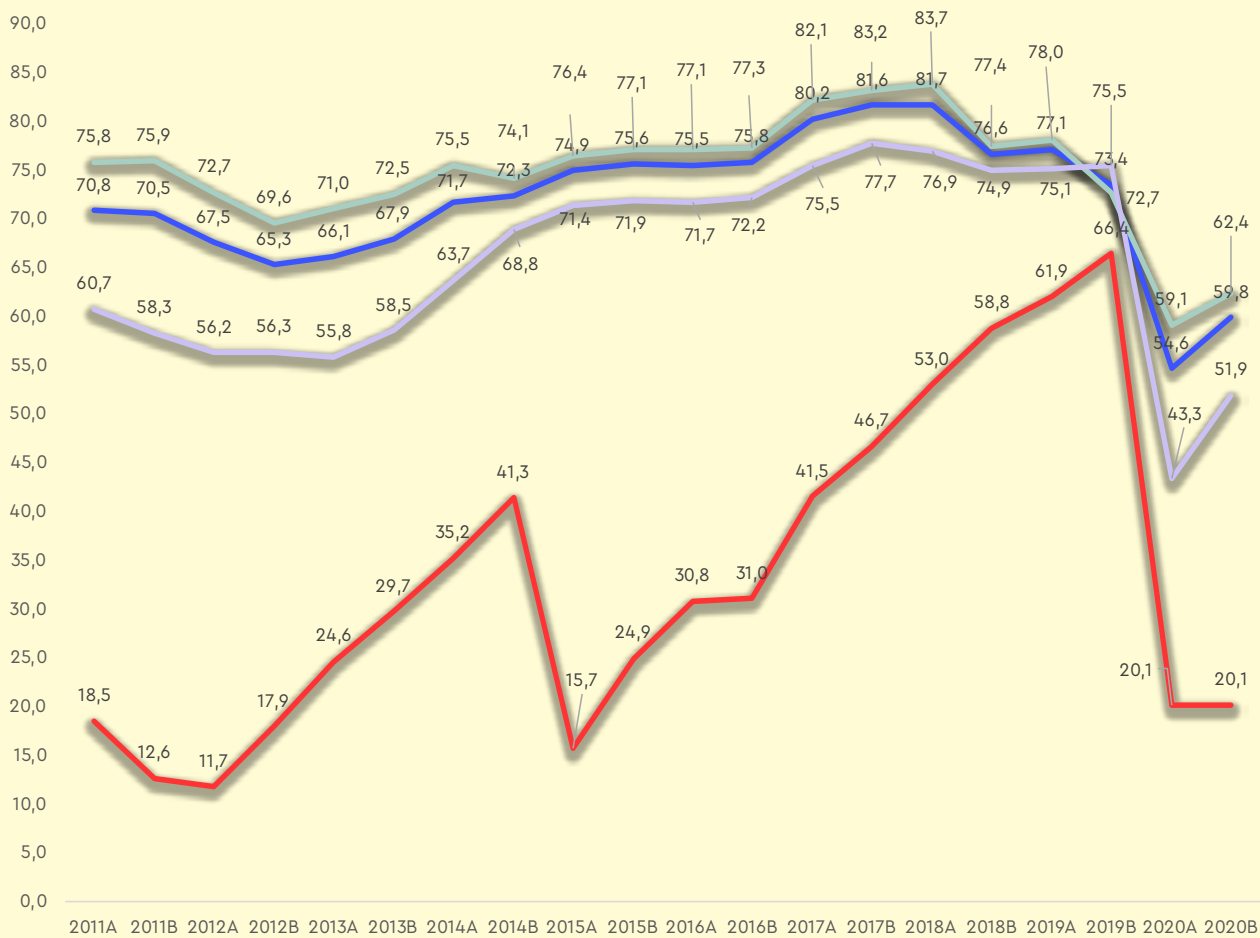
Ειδικότερα για το Β εξάμηνο του 2020, 8 στις 10 επιχειρήσεις (79,8%) δήλωσαν πως η οικονομική κατάσταση τους επιδεινώθηκε, έναντι μόλις 4,2% που δήλωσε ότι βελτιώθηκε και 15,9% που δήλωσε πως παρέμεινε αμετάβλητη (Γράφημα 2).

Σε δυσμενέστερη θέση φαίνεται πως βρίσκονται οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υπηρεσιών (83%), οι μεγαλύτερες σε ηλικία επιχειρήσεις (το 81% των επιχειρήσεων με πάνω από 15 έτη λειτουργίας δήλωσε πως επιδεινώθηκε η οικονομική του κατάσταση), οι μικρότερες με βάση τον τζίρο επιχειρήσεις (το 88% των επιχειρήσεων με τζίρο κάτω από 50.000€ δήλωσε επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης το τελευταίο εξάμηνο), οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην κεντρική Ελλάδα (85,1%), οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (84,1%), και οι επιχειρήσεις με 1 άτομο προσωπικό (82,6%) και με 4-5 άτομα προσωπικό (84,4%).

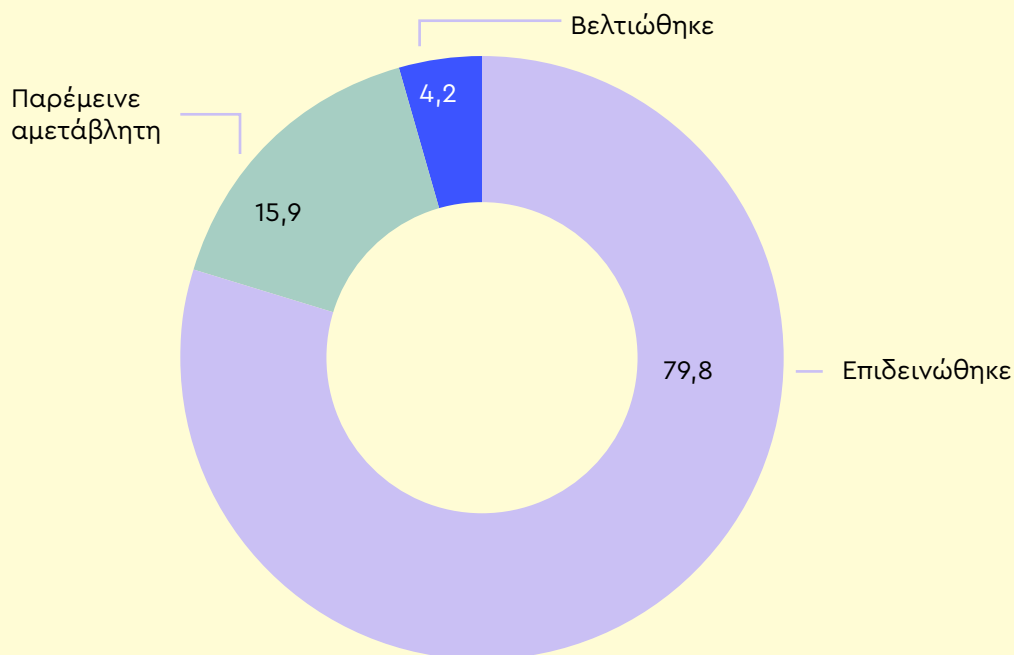
Από την άλλη μεριά, σχετικά καλύτερα είναι τα ευρήματα για τις μεγαλύτερες με βάση τον κύκλο εργασιών (62,3%) και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις (71,7%), όπως και των νέων επιχειρήσεων (70,9%), καθώς τα ποσοστά τους που δείχνουν την επιδείνωση της οικονομικής τους κατάσταση είναι σημαντικά χαμηλότερα έναντι των άλλων (Γράφημα 3).

Οι προαναφερόμενες διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών επιχειρήσεων σε γενικές γραμμές παρουσιάζουν την ίδια ακολουθία στους δείκτες αποτιμήσεις εξαμήνου της οικονομικής κατάστασης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων της παρούσας ερευνάς.

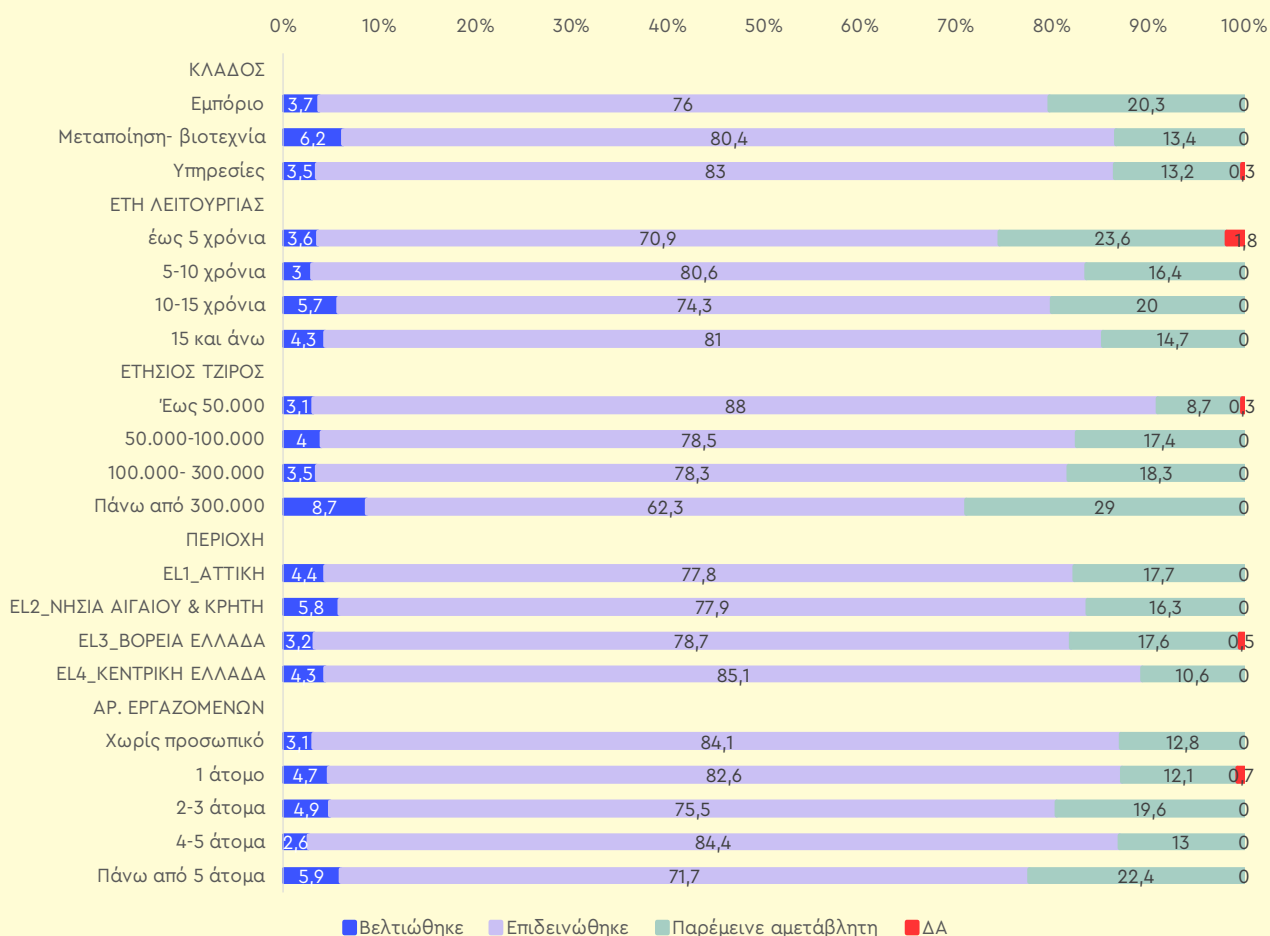
Γράφημα 1: Δείκτης οικονομικού κλίματος ΜΜΕ

Γράφημα 2. Θεωρείτε ότι η οικονομική κατάσταση της επιχείρησής σας κατά το τελευταίο εξάμηνο :

Γράφημα 3: Αποτίμηση οικονομικού κλίματος ΜΜΕ τελευταίου εξαμήνου - Ανά κατηγορία

Πλέον των παραπάνω σε δυσμενέστερη θέση φαίνεται πως βρίσκονται οι επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει την λειτουργία τους με κρατική εντολή, καθώς το 91,6% των επιχειρήσεων αυτών δήλωσε πως το τελευταίο εξάμηνο επιδεινώθηκε η οικονομική του κατάσταση. Επίσης το 83,2% των επιχειρήσεων που ανήκουν στην κατηγορία των πληττόμενων δήλωσε πως επιδεινώθηκε η οικονομική του κατάσταση το τελευταίο εξάμηνο. Από την άλλη μεριά χαμηλότερο είναι το ποσοστό (59%) των επιχειρήσεων που δεν εμπίπτουν σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες και δήλωσε πως το τελευταίο εξάμηνο επιδεινώθηκε η οικονομική του κατάσταση. Το ποσοστό αυτό, παρόλο που είναι πολύ χαμηλότερο σε σχέση με τις επιχειρήσεις που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή ή/και ορίστηκαν ως πληττόμενες, παραμένει ιδιαίτερα υψηλό γεγονός που καταδεικνύει το μέγεθος της οικονομικής καθίζησης που υπέστησαν οι πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις εστίασης, 9 στις 10 (91,2%) δήλωσαν πως η κατάσταση τους επιδεινώθηκε το Β εξάμηνο του 2020. Το στοιχείο αυτό δείχνει την ιδιαίτερα δυσμενή κατάσταση στην οποία έχει βρεθεί ο κλάδος λόγω του παρατεταμένου διαστήματος που το μεγαλύτερο μέρος του βρίσκεται υπό το καθεστώς αναστολής λειτουργίας.

Πίνακας 1

Θεωρείτε ότι η οικονομική κατάσταση της επιχείρησής σας κατά το τελευταίο εξάμηνο :

	Επιχειρήσεις που το τελευταίο εξάμηνο...		
	ανέστειλαν την δραστηριότητα τους με κρατική εντολή	ανήκαν στις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεις	Δεν ανήκαν σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες
Βελτιώθηκε	2.1	2.8	9.8
Επιδεινώθηκε	91.6	83.2	59
Παρέμεινε αμετάβλητη	6.3	13.7	31.1
ΔΑ	0	0.2	0

Κύκλος εργασιών

Ο δείκτης κύκλου εργασιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων μετά την καθίζηση που κατέγραψε το Α εξάμηνο του 2020 (17,2 μονάδες), το Β εξάμηνο του έτους διαμορφώνεται στις 28,4 μονάδες. Παρουσιάζει δηλαδή μια αύξηση κατά 11 περίπου μονάδες σε σύγκριση με το προηγούμενο εξάμηνο κάτι που αποτυπώθηκε και στα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τον κύκλο εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων όπου το Α εξάμηνο του 2020 καταγράφηκε μεγαλύτερη μείωση σε σύγκριση με το Β εξάμηνο του έτους.

Ωστόσο η βελτίωση που καταγράφεται δεν μπορεί να θεωρηθεί ως σημάδι ανάκαμψης κυρίως γιατί το ποσοστό των επιχειρήσεων που συνεχίζουν να καταγράφουν απώλειες παραμένει συντριπτικό.

Συγκεκριμένα 7 στις 10 επιχειρήσεις (70,7%) δήλωσαν πως το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκε ο τζίρος έναντι μόλις του 11,1% που δήλωσε πως αυξήθηκε και του 16,9% που δήλωσε πως παρέμεινε αμετάβλητος (Γράφημα 4).

Στα επιμέρους στοιχεία οι χειρότερες επιδόσεις καταγράφονται στον κλάδο των υπηρεσιών (72%), στις μεγαλύτερες σε ηλικία επιχειρήσεις (72,1%), στις επιχειρήσεις με τζίρο κάτω από 50.000 € (77,7%), στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (75,6%) και στις επιχειρήσεις με 1 άτομο προσωπικό (76,5%).

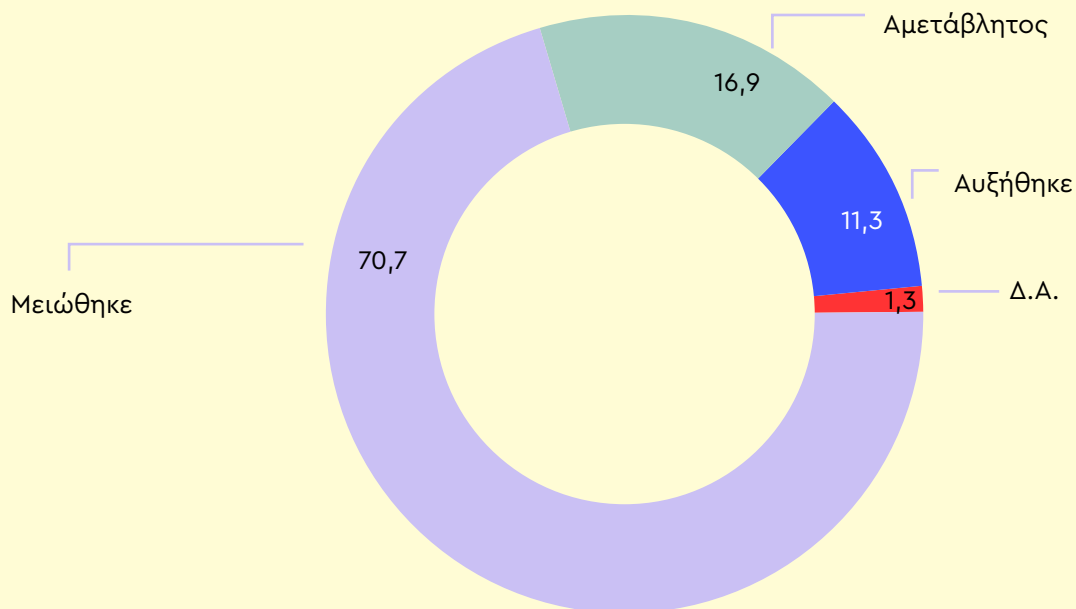
Από την άλλη μεριά τις καλύτερες επιδόσεις παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις με τζίρο πάνω από 300.000 € και οι επιχειρήσεις με πάνω από 5 άτομα προσωπικό (Γράφημα 5)

Ιδιαίτερα δυσμενής είναι κατάσταση που καταγράφεται στις επιχειρήσεις που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με κρατική εντολή, καθώς 8 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν πως το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκε ο τζίρος τους, ενώ αντίστοιχα είναι και τα στοιχεία των πληττόμενων βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεων όπου το 74,4% δήλωσε πως κατέγραψε μείωση του τζίρου το Β εξάμηνο του 2020.

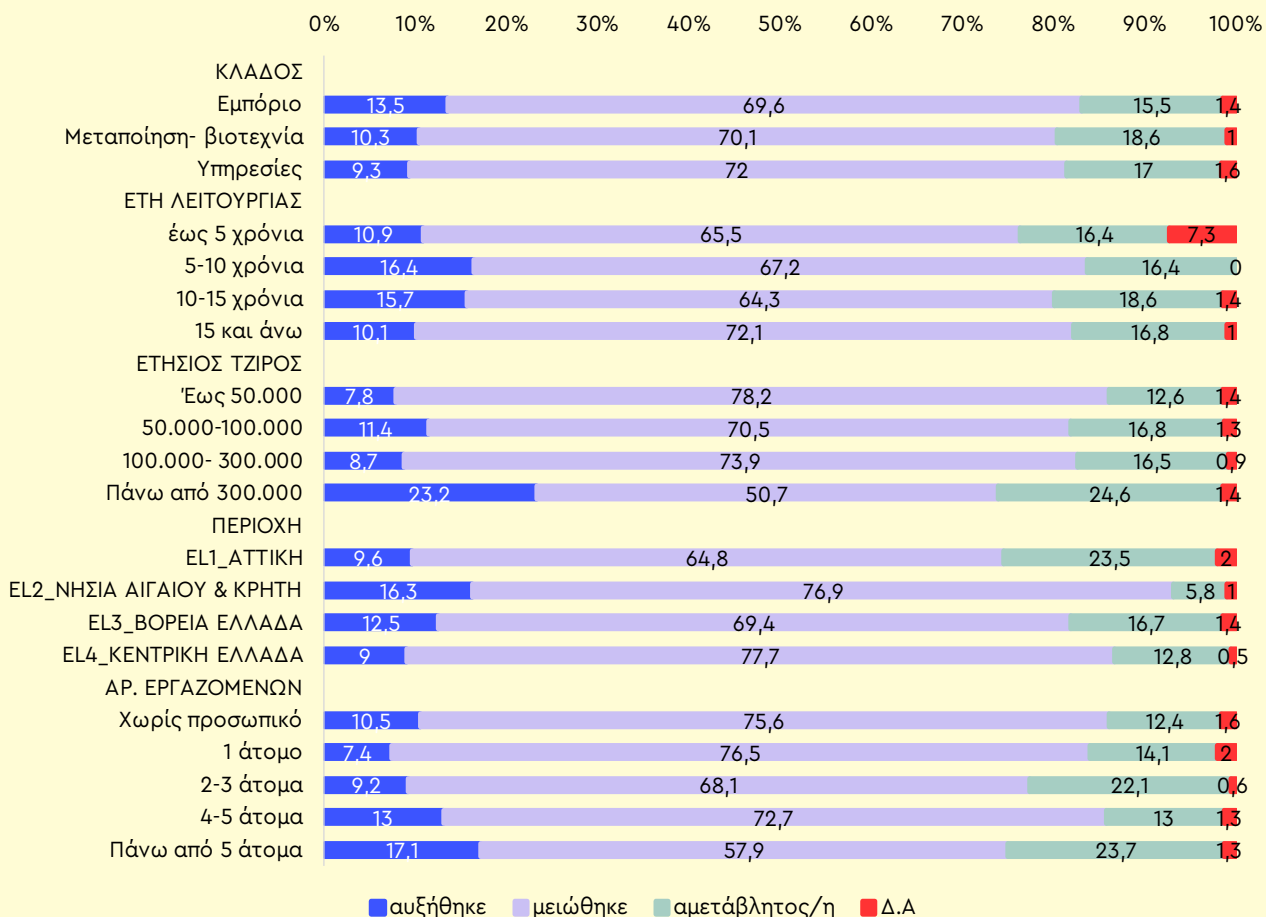
Όσον αφορά τις ποσοστιαίες μεταβολές που έχουν επέλθει στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων, από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτουν τα εξής:

- ▶ Οι 7 στις 10 επιχειρήσεις το Β εξάμηνο του 2020 κατέγραψαν μεσοσταθμική μείωση του τζίρου τους 47,8% (Γράφημα 5).
- ▶ Στον αντίποδα η 1 στις 10 επιχειρήσεις (11,1%) κατέγραψε μεσοσταθμική αύξηση του τζίρου του 21,2%.
- ▶ Στο σύνολο των επιχειρήσεων ο κύκλος εργασιών μειώθηκε μεσοσταθμικά κατά 32,4% το Β εξάμηνο του 2020, έναντι 40,1% που είχε καταγραφεί το Α εξάμηνο.

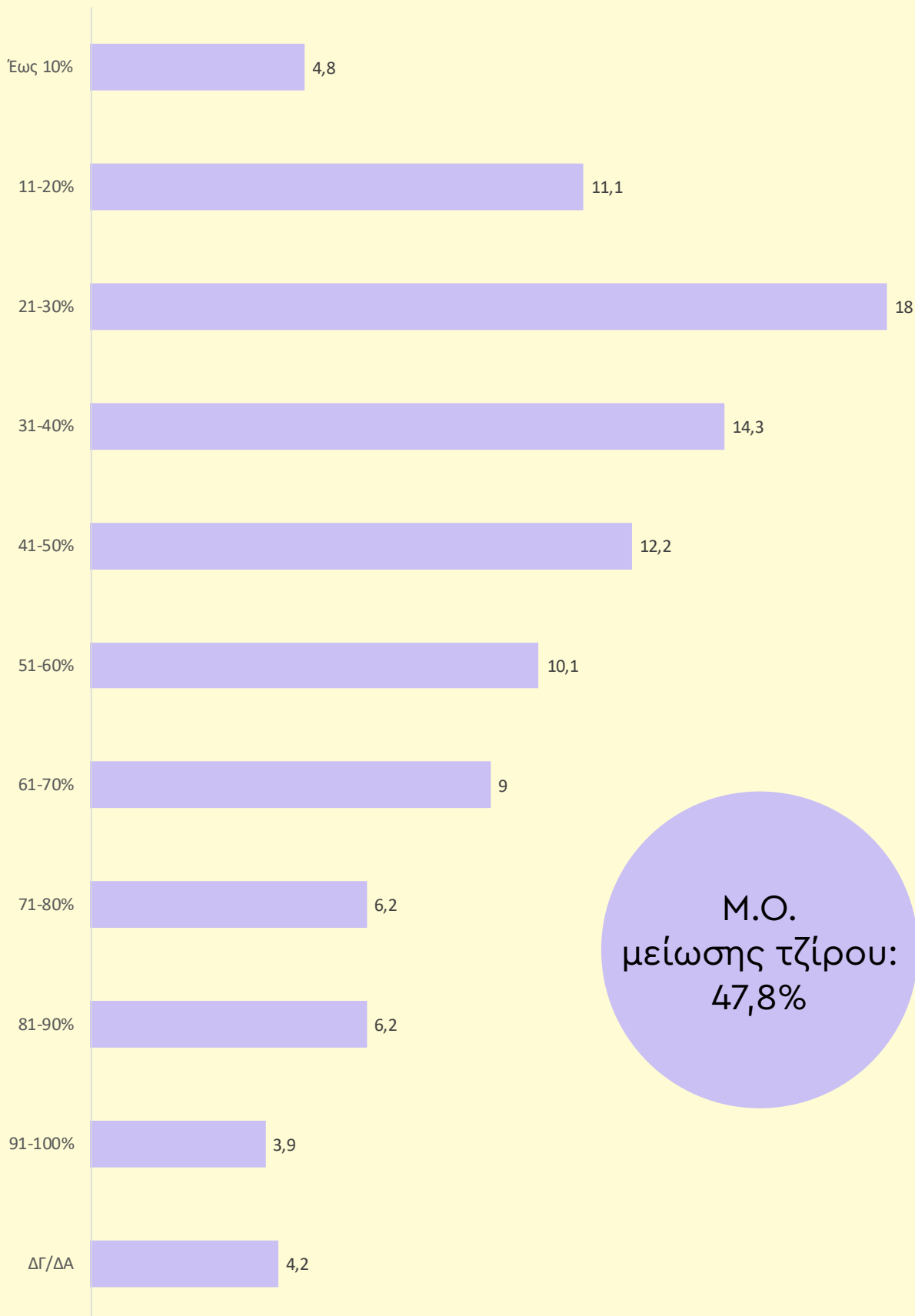
Γράφημα 4: Θα ήθελα να μου πείτε εάν το δεύτερο εξάμηνο του 2020, αυξήθηκε, μειώθηκε ή παρέμεινε αμετάβλητος ο κύκλος εργασιών (τζίρος) της επιχείρησής σας:

Γράφημα 5: Κύκλος εργασιών – ανά κατηγορία

Γράφημα 6: Ποσοστό μείωσης κύκλου εργασιών
-Βάση επιχειρήσεις που δήλωσαν πως μειώθηκε ο τζίρος τους -

Σημαντικές διαφοροποιήσεις καταγράφονται όσον αφορά τις επιπτώσεις της πανδημίας στον κύκλο εργασιών ανά κατηγορία επιχειρήσεων. Στο Πίνακα 2 φαίνονται αναλυτικά οι μεταβολές που επήλθαν το Β εξάμηνο του 2020. Τις μεγαλύτερες απώλειες στον κύκλο εργασιών τους κατέγραψαν οι επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών με μεσοσταθμική μείωση τζίρου 37,3%. Επίσης, μεγάλες μειώσεις στον κύκλο εργασιών το Β εξάμηνο του 2020 κατέγραψαν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην γεωγραφική περιοχή Νησιά Αιγαίου και Κρήτης με μεσοσταθμική μείωση τζίρου 39,9%, οι επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000 € με μεσοσταθμική μείωση τζίρου 42,2%, οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό με μεσοσταθμική μείωση τζίρου 41,4%, οι επιχειρήσεις που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή με μεσοσταθμική μείωση τζίρου 39,3% και οι επιχειρήσεις εστίασης με μεσοσταθμική μείωση τζίρου 44,2%. Από την άλλη μεριά τις μικρότερες απώλειες κατέγραψαν οι μεγαλύτερες με βάση το κύκλο εργασιών και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις καθώς και εκείνες που δεν ανήκαν ούτε σε αυτές που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή ούτε και στις πληττόμενες.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω ποσοστά αφορούν το μέσο όρο μείωσης του κύκλου εργασιών στο σύνολο των ανά κατηγορία επιχειρήσεων. Με βάση αυτά εάν εξετάσουμε τα ποσοστά πτώσης του τζίρου των επιχειρήσεων εκείνων που δήλωσαν μείωση του κύκλου εργασιών τους το Β εξάμηνο, δηλαδή για τις 7 στις 10 επιχειρήσεις, παρατηρούνται επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις με τη πλέον εμφανή να καταγράφεται στις επιχειρήσεις εστίασης με μεσοσταθμική μείωση του τζίρου της τάξης του 59,4%, η οποία μάλιστα αφορά τις σχεδόν 8 στις 10 (77,9%) επιχειρήσεις του κλάδου.

Ετήσιος τζίρος – Κερδοφορία

Η κατακρήμνιση του κύκλου εργασιών του μεγαλύτερου μέρους των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που συντελέστηκε μέσα σε λιγότερο από 1 έτος φαίνεται καθαρά συγκρίνοντας τα σχετικά μεγέθη μεταξύ των ετών 2020 και 2019.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 7 οι επιχειρήσεις που δηλώνουν ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000€ αυξήθηκαν το 2020 σε σχέση με το 2019 κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες. Αύξηση καταγράφεται επίσης στις επιχειρήσεις που δηλώνουν ετήσιο τζίρο από 50.000 έως 100.000 €. Από την άλλη μεριά όσο μεγαλώνει ο ετήσιος τζίρος μειώνεται το αντίστοιχο ποσοστό των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που δήλωσαν ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000 € αντιστοιχούν στο 44,6% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έναντι του 34,1% που ήταν το 2019. Επιπλέον, το 18,6% δήλωσε ετήσιο τζίρο το 2020 από 50.000 έως 100.000 € έναντι 15,9% που ήταν 2019, το 14,4% δήλωσε ετήσιο τζίρο από 100.000 έως 300.000 € έναντι 19,9% που ήταν το 2019, το 5,7% δήλωσε ετήσιο τζίρο από 300.000 έως 500.000 € έναντι του 8,7% που ήταν το 2019, το 4,2% δήλωσε ετήσιο τζίρο από 500.000 έως 1.000.000 € έναντι 5,1% το 2019 και το 7,2% δήλωσε ετήσιο τζίρο πάνω από 1 εκατομμύριο ευρώ έναντι του 8,2% που ήταν το 2019.

Πίνακας 2: Κύκλος εργασιών - ανά κατηγορία

Μεταβολές κύκλου εργασιών πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων Β εξαμήνου 2020 - ανά κατηγορία-

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Ο κύκλος εργασιών το Β εξάμηνο του 2020	Αυξήθηκε	Μειώθηκε	Παρέμεινε αμετάβλητος	Μέσος όρος αύξησης τζίρου (επιχειρήσεις που δήλωσαν πως αυξήθηκε ο τζίρος τους)	Μέσος όρος μείωσης τζίρου (επιχειρήσεις που δήλωσαν πως μειώθηκε ο τζίρος τους)	Μεσοσταθμική ποσοστιαία μεταβολή τζίρου στο σύνολο των επιχειρήσεων της κατηγορίας
ΚΛΑΔΟΣ	Εμπόριο	13,5	69,6	15,5	17,7	-40,7	-26,7
	Μεταποίηση	10,3	70,1	18,6	16,3	-48,2	-33,4
	Υπηρεσίες	9,3	72,0	17,0	29,4	-54,2	-37,3
ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	Έως 5 χρόνια	10,9	65,5	16,4	11,3	-49,4	-35,1
	5-10 χρόνια	16,4	67,2	16,4	29,4	-45,4	-27,7
	10-15 χρόνια	15,7	64,3	18,6	32,0	-42,0	-22,2
	15 χρόνια και άνω	10,1	72,1	16,8	18,6	-48,5	-33,8
ΠΕΡΙΟΧΗ	Αττική	9,6	64,8	23,5	23,5	-45,0	-27,4
	Νησιά Αιγαίου & Κρήτη	16,3	76,9	5,8	14,5	-51,8	-39,9
	Βόρεια Ελλάδα	12,5	69,4	16,7	20,0	-48,5	-32,7
	Κεντρική Ελλάδα	9,0	77,7	12,8	25,0	-48,5	-35,7
ΕΤΗΣΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ	Έως 50.000	7,8	78,2	12,6	32,0	-56,0	-42,2
	50.000 - 100.000	11,4	70,5	16,8	16,4	-42,2	-29,4
	100.000 - 300.000	8,7	73,9	16,5	15,6	-41,8	-30,1
	Πάνω από 300.000	23,2	50,7	24,6	16,6	-32,2	-13,3
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	Χωρίς προσωπικό	10,5	75,6	12,4	25,7	-55,2	-41,4
	1 άτομο	7,4	76,5	14,1	25,0	-46,9	-34,6
	2-3 άτομα	9,2	68,1	22,1	15,5	-44,0	-28,5
	4-5 άτομα	13,0	72,7	13,0	11,9	-46,3	-33,6
	Πάνω από 5 άτομα	17,1	57,9	23,7	23,0	-39,1	-19,7
Επιχειρήσεις που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με κρατική εντολή		8,9	81,7	9,4	25,0	-49,9	-39,3
Επιχειρήσεις που βάσει ΚΑΔ ανήκαν στις πληττόμενες		9,0	74,4	14,5	20,2	-48,9	-35,6
Επιχειρήσεις που δεν ανήκουν σε καμία από τις δύο παραπάνω κατηγορίες		18,6	50,8	30,1	20,6	-40,6	-17,8
Επιχειρήσεις εστίασης		8,8	77,9	11,8	43,0	-59,4	-44,2

Από τα επιμέρους στοιχεία οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις επιχειρήσεις στην χαμηλότερη κατηγορία ετήσιου τζίρου, δηλαδή κάτω από 50.000 €, παρατηρούνται στις υπηρεσίες (58,2%) στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (75,2%) και στις επιχειρήσεις που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με κρατική εντολή (52,9%).

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις εστίασης από τα ευρήματα της έρευνας φαίνεται πως έχουν υπερδιπλασιαστεί οι επιχειρήσεις που δηλώνουν ετήσιο κύκλο εργασιών κάτω από 50.000 €. Από το 23,1% που ήταν το 2019 ανήλθε στο 48,5 το ποσοστό των επιχειρήσεων του κλάδου που δήλωσε πως ο ετήσιος τζίρος του το 2020 ήταν κάτω από 50.000 €.

Ανάλογα είναι και τα στοιχεία σχετικά με τον ισολογισμό (έσοδα - έξοδα) των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 8 σχεδόν διπλασιάστηκαν οι επιχειρήσεις που το 2020 σε σύγκριση με το 2019 κατέγραψαν ζημιές (47,8% από 27,6%), ενώ υποδιπλασιάστηκαν οι επιχειρήσεις που κατέγραψαν κέρδη (27,3% το 2020 από 55,2% το 2019).

Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις ανά κατηγορία επιχειρήσεων που παρουσίασαν ζημιές το 2020 παρατηρούνται στις Υπηρεσίες (50,8%), και στις επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000 € (59,4%).

Επιπλέον, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, με ζημιές έκλεισε το 2020 για το 66,5% των επιχειρήσεων που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή, και για το 69,1% των επιχειρήσεων εστίασης.

Ζήτηση - Παραγγελίες - Τιμές

Όσον αφορά τη ζήτηση το 66,8% δήλωσε πως κατά το Β εξάμηνο μειώθηκε, έναντι του 13,7% που δήλωσε πως αυξήθηκε και του 19,1% που δήλωσε πως παρέμεινε αμετάβλητη.

Για τις παραγγελίες το 71,5% δήλωσε πως το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκαν, έναντι του 9,2% που δήλωσε πως αυξήθηκαν και του 17,7% που δήλωσε πως οι παραγγελίες παρέμειναν σταθερές.

Όσον αφορά τις τιμές των αγαθών/υπηρεσιών παρουσιάζουν πτωτική πορεία καθώς το 31,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι μειώθηκαν, έναντι μόλις του 6,6% που δήλωσε ότι αυξήθηκαν και του 61,7% που τις διατήρησε σταθερές.

Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με την μειωμένη ζήτηση αντανακλώνται και από τον αρνητικό πληθωρισμό -2,3% και την αρνητική συνολική καταναλωτική δαπάνη -3,4% που έχει ανακοινώσει η ΕΛΣΤΑΤ για το 2020².

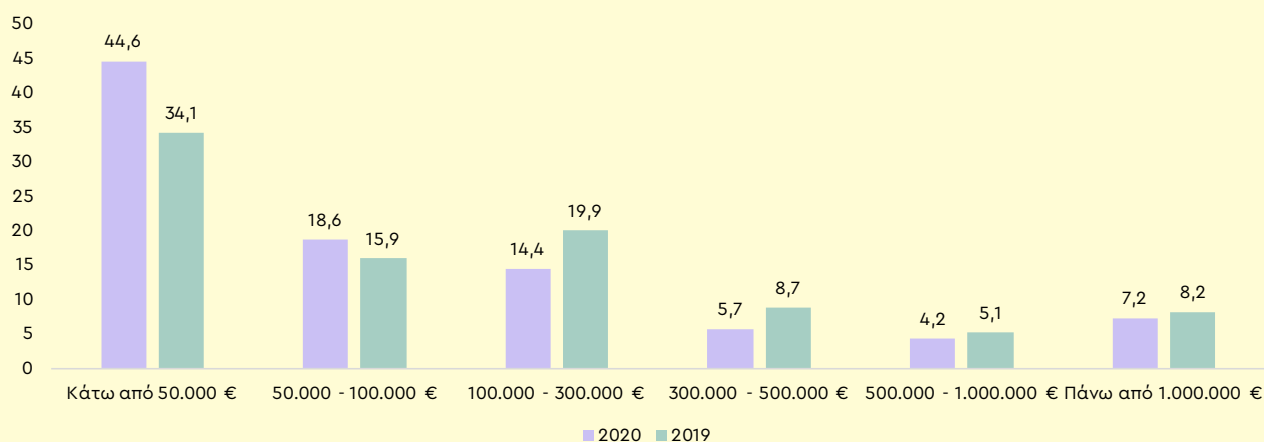
---

² Δελτία Τύπου ΕΛΣΤΑΤ:

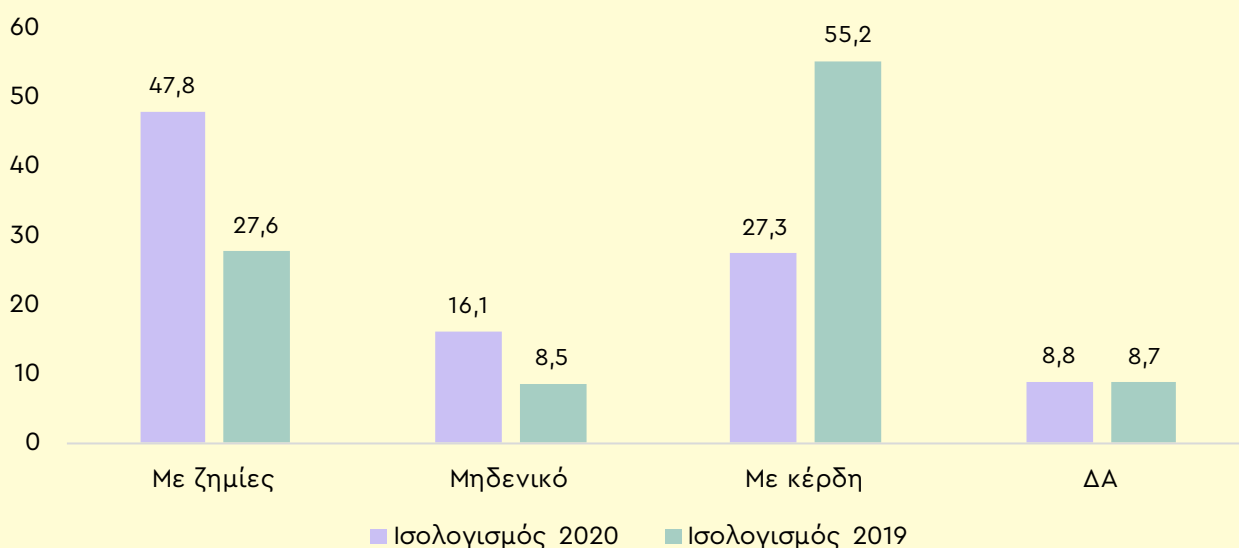
α) ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ: Δεκέμβριος 2020

β) ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ 4ο Τρίμηνο 2020

Γράφημα 7: Ετήσιος κύκλος εργασιών

Γράφημα 8: Σύγκριση ισολογισμών (έσοδα - έξοδα) 2 τελευταίων ετών - Συγκριτικό γράφημα

Πίνακας 3: Ισολογισμός (έσοδα - έξοδα) 2020

	Επιχειρήσεις που το τελευταίο εξάμηνο...			Επιχειρήσεις εστίασης
	ανέστειλαν την δραστηριότητα τους με κρατική εντολή	ανήκαν στις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεις	Δεν ανήκαν σε καμία από τις παρακαείμενες κατηγορίες	
Με Ζημιές	66.5	46.4	31.7	69.1
Μηδενικό	14.1	16.6	16.9	16.2
Με κέρδη	12.6	28	41.5	8.8
Δ.Γ/Δ.Α	6.8	9	9.8	5.9

Ρευστότητα – Ταμειακά διαθέσιμα

Η ρευστότητα των επιχειρήσεων το Β εξάμηνο του 2020 ακολουθεί την σοβαρή πτώση που καταγράφηκε και το Α εξάμηνο του έτους. Αποτελεί μάλιστα το δείκτη με την χαμηλότερη επίδοση σε σχέση με τους υπόλοιπους. Συγκεκριμένα το 74,9% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι το Β εξάμηνο του 2020 μειώθηκε περαιτέρω η ρευστότητα του, έναντι μόλις του 7,5% που δήλωσε ότι αυξήθηκε και του 16,9% που δήλωσε ότι παρέμεινε σταθερή. Τις χειρότερες επιδόσεις κατέγραψαν οι επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000 € (81,8%), οι επιχειρήσεις που ανέστειλαν την δραστηριότητα τους με κρατική εντολή (85,3%) και οι επιχειρήσεις εστίασης (85,3%).

Η μειωμένη ρευστότητα των επιχειρήσεων φαίνεται και από την επιδείνωση που καταγράφεται στα ταμειακά διαθέσιμα τους σε σχέση με το Α εξάμηνο του 2020. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 10 οι επιχειρήσεις που δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα έχουν αυξηθεί κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η μείωση της ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων φαίνεται και από τη σύγκριση των υπόλοιπων κατηγοριών. Συγκεκριμένα σχεδόν 1 στις 4 επιχειρήσεις δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, ενώ για επίσης 1 στις 4 επιχειρήσεις τα ταμειακά διαθέσιμα δεν επαρκούν για περισσότερο από ένα μήνα. Με άλλα λόγια η 1 στις 2 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις έχουν ταμειακά διαθέσιμα το πολύ για ένα μήνα. Από τα επιμέρους στοιχεία της ερευνάς φαίνεται ότι σε χειρότερη κατάσταση βρίσκονται οι υπηρεσίες (28% χωρίς ταμειακά διαθέσιμα) και οι επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000 € (32,5% χωρίς ταμειακά διαθέσιμα).

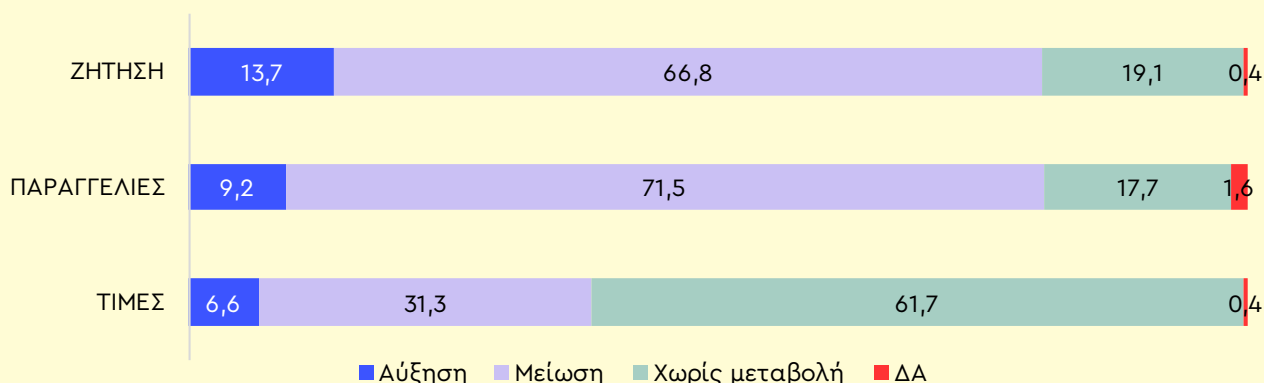
Δυσμενέστερη είναι η εικόνα όσον αφορά τα ταμειακά διαθέσιμα το επιχειρήσεων που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή και ιδίως των επιχειρήσεων εστίασης. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5 το 36,1% των επιχειρήσεων που ανέστειλαν την λειτουργία τους δεν έχουν καθόλου ρευστότητα, ενώ για το 22,5% τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα. Χειρότερη φαίνεται πως είναι η κατάσταση για τις επιχειρήσεις εστίασης καθώς το 44,1% δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, ενώ για το 19,2% επαρκούν το πολύ για ένα μήνα.

Επενδύσεις

Το 10,5% των επιχειρήσεων προχώρησε σε επενδύσεις το Β εξάμηνο του 2020, έναντι του 16,2% του αντίστοιχου περσινού διαστήματος (Γράφημα 11). Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του εμπορίου καταγράφουν την καλύτερη επίδοση (14,5%) έναντι των υπηρεσιών (9%) και της μεταποίησης (6,7%). Επιπλέον τις καλύτερες επιδόσεις, με διαφορά μάλιστα τουλάχιστον 10 ποσοστιαίων μονάδων από τις υπόλοιπες κατηγορίες, καταγράφουν οι επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών πάνω από 300.000 € (22,5%).

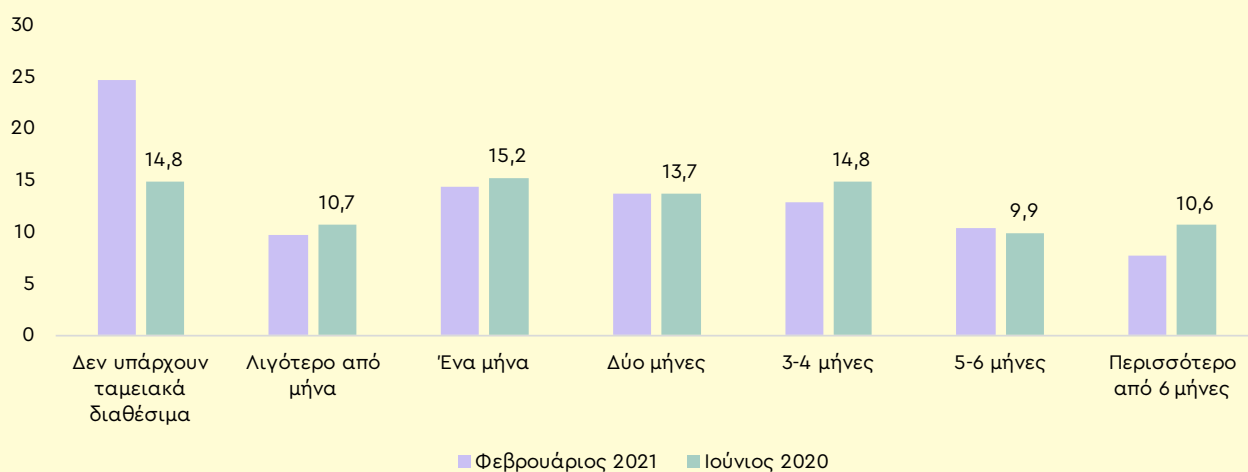
Γράφημα 9: Αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου – Συγκεντρωτικοί δείκτες

Πίνακας 4: Η ρευστότητα της επιχείρησή σας το Β εξάμηνο του 2020

	Επιχειρήσεις που το τελευταίο εξάμηνο...			Επιχειρήσεις εστίασης
	ανέστειλαν την δραστηριότητα τους με κρατική εντολή	ανήκαν στις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεις	Δεν ανήκαν σε καμία από τις παρακαείμενες κατηγορίες	
αυξήθηκε	6.8	6.4	10.9	8,8
μειώθηκε	85.3	78	57.4	85.3
αμετάβλητη	7.3	14.7	31.1	4.4
Δ.Α	0.5	0.9	0.5	1.5

Γράφημα 10: Τα ταμειακά διαθέσιμα (η ρευστότητα της επιχείρησης) για πόσο καιρό επαρκούν για να καλύψουν τις βασικές υποχρεώσεις της επιχείρησης;

Απασχόληση

Στην απασχόληση τα στοιχεία είναι καλύτερα σε σχέση με το Α εξάμηνο του 2020, με το ισοζύγιο ωστόσο να παραμένει αρνητικό. Το 6,2% των επιχειρήσεων δήλωσε πως αύξησε το προσωπικό του το Β εξάμηνο του 2020, έναντι του 9% που δήλωσε ότι το μείωσε και του 84,5% που το διατήρησε σταθερό. Από τα επιμέρους στοιχεία το εμπόριο παρουσιάζει θετικό ισοζύγιο (8,1% αύξηση - 5,4% μείωση), έναντι του τομέα των υπηρεσιών (4,8% αύξηση - 11,2% μείωση) και της μεταποίησης (5,6% αύξηση - 10,8% μείωση) (Γράφημα 12). Τα ευρήματα αυτά συμβαδίζουν με εκείνα της ΕΛΣΤΑΤ³ όπου φαίνεται ότι σε κλάδους του τομέα των υπηρεσιών και συγκεκριμένα στις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης το Δ τρίμηνο του 2020 οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν κατά 43 περίπου χιλιάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019. Αντίστοιχα στην μεταποίηση οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν κατά περίπου 22 χιλιάδες ενώ από την άλλη μεριά στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο αυξήθηκαν κατά 3,5 χιλιάδες. Όσον αφορά ειδικά στο κλάδο της εστίασης από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι το 25% προχώρησε σε μείωση προσωπικού έναντι μόλις του 1,5% που έκανε προσλήψεις και του 72,1% που το διατήρησε σταθερό.

Πλέον αυτών από τα στοιχεία της έρευνας φαίνεται πως οι επιχειρήσεις που το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων είναι θετικό συνδέεται με το ύψος κυρίως του κύκλου εργασιών. Συγκεκριμένα το 17,4% των επιχειρήσεων με ετήσιο τζίρο πάνω από 300.000€ προχώρησαν σε προσλήψεις έναντι του 7,9% που έκανε μειώσεις προσωπικού.

Τέλος, ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 7,7% των επιχειρήσεων χωρίς προσωπικό φαίνεται πως αποτελούν πρώην εργοδότες καθώς μείωσαν το προσωπικό τους το Β εξάμηνο του 2020. Τονίζεται πως επιχειρήσεις που απασχολούν εργαζομένους όταν αναγκάζονται να απωλέσουν το σύνολο του προσωπικού τους συνήθως αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας. Με άλλα λόγια βρίσκονται πολύ κοντά σε ένα ενδεχόμενο λουκέτο.

Όσον αφορά τα μέτρα στήριξης της απασχόλησης που έλαβε η κυβέρνηση, το 55,6% των επιχειρήσεων που απασχολούν προσωπικό έκαναν χρήση του μέτρου της αναστολής των συμβάσεων εργασίας, το 13,3% αξιοποίησε το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ, το 4,3% αξιοποίησε κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας του ΟΕΑΔ και το 3% έκανε χρήση του προγράμματος δημιουργίας 100.000 νέων θέσεων εργασίας. Στα επιμέρους στοιχεία το 75,8% των επιχειρήσεων που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή έκαναν χρήση της αναστολής συμβάσεων εργασίας και αντίστοιχα το 58,6% των πληττόμενων βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεων. Την αναστολή συμβάσεων εργασίας αξιοποίησε και το 77,6% των επιχειρήσεων εστίασης.

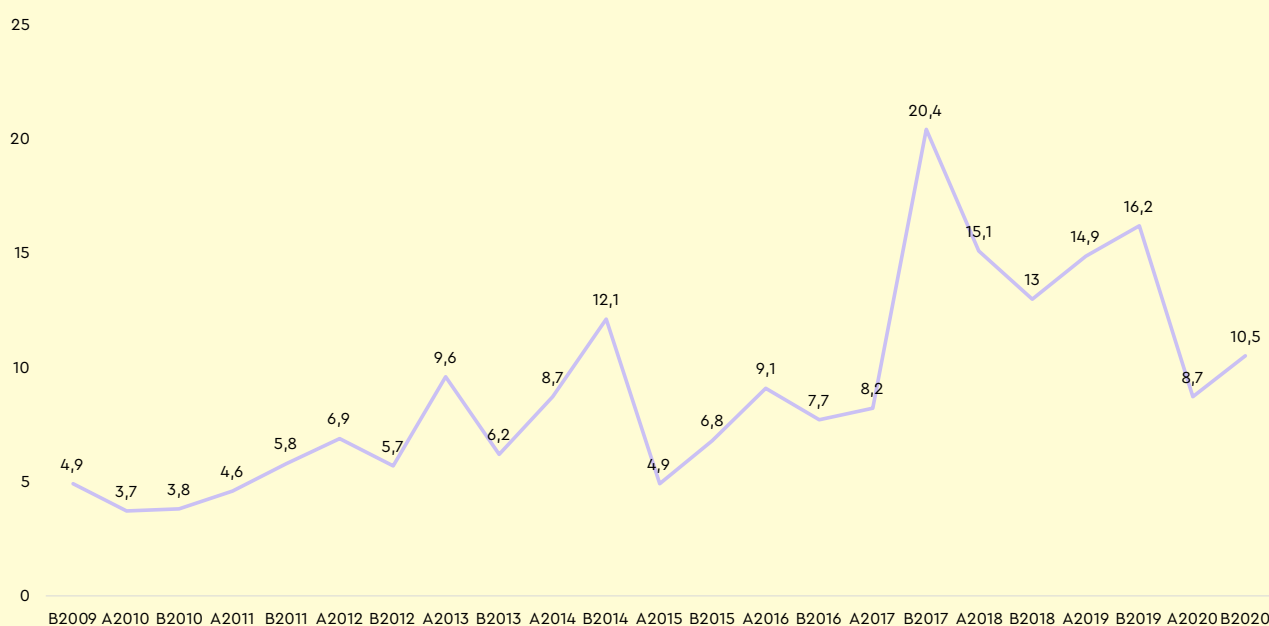
Από τα παραπάνω φαίνεται πως έχει γίνει ευρεία αξιοποίηση των μέτρων που έλαβε η κυβέρνηση για την συγκράτηση της απασχόλησης και ως εκ τούτου φαίνεται ότι τα μέτρα αυτά έχουν πετύχει τον βασικό τους σκοπό για το 2020.

3 Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - Δ τρίμηνο 2020

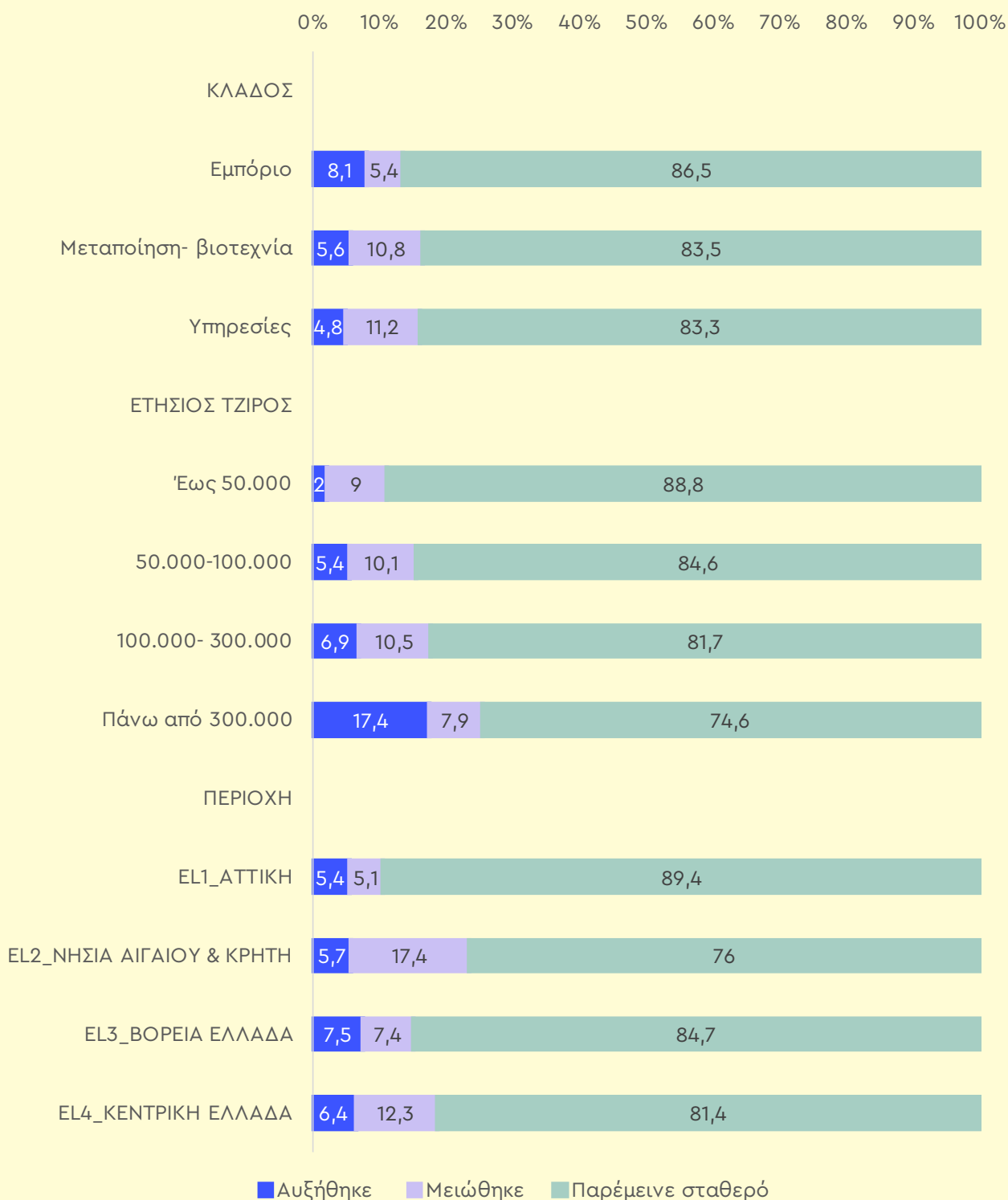
Πίνακας 5: Τα ταμειακά διαθέσιμα (η ρευστότητα της επιχείρησης) για πόσο καιρό επαρκούν για να καλύψουν τις βασικές υποχρεώσεις της επιχείρησης;

	Η επιχείρησή σας:			Επιχειρήσεις εστίασης
	άνηκε σε εκείνες που βάσει ΚΑΔ ανέστειλαν την δραστηριότητα τους	άνηκε στις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεις	δεν άνηκε σε καμία από τις παρακείμενες κατηγορίες	
Δεν υπάρχουν ταμειακά διαθέσιμα	36,1	22,3	18,6	44,1
Λιγότερο από μήνα	8,9	8,1	13,7	7,4
Ένα μήνα	13,6	15,9	12,0	11,8
Δύο μήνες	15,7	13,0	13,7	11,8
3-4 μήνες	12,0	14,5	10,9	10,3
5-6 μήνες	6,8	11,1	10,9	5,9
Περισσότερο από 6 μήνες	2,1	8,1	12,0	0,0

Γράφημα 11: Επενδύσεις - Αποτίμηση εξαμήνου Σύγκριση με προηγούμενες έρευνες -όσοι έκαναν επενδύσεις-

Γράφημα 12: Απασχόληση - ανά κατηγορία

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ Α ΕΞΑΜΗΝΟ 2021

Οι προσδοκίες για το Α εξάμηνο του 2021 παραμένουν για την πλειοψηφία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων απαισιόδοξες σε όλους τα βασικούς οικονομικούς δείκτες με εξαίρεση την απασχόληση. Μάλιστα σε σύγκριση με τις προσδοκίες της προηγούμενης εξαμηνιαίας έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ φαίνεται πως υπάρχει μια αύξηση του ποσοστού των επιχειρήσεων που περιμένουν περαιτέρω επιδείνωση περίπου 5 μονάδων.

Ειδικότερα το 53,6% των επιχειρήσεων περιμένει μείωση του κύκλου εργασιών, το 52,8% μείωση της ζήτησης, το 54,6% μείωση των παραγγελιών, το 56,7% μείωση της ρευστότητας, ενώ μόλις το 6% των επιχειρήσεων προτίθεται να κάνει κάποιου είδους επένδυση (Γράφημα 13). Περισσότερο απαισιόδοξες είναι οι επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο κάτω από 50.000€, οι επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή και οι επιχειρήσεις εστίασης. Για τις προαναφερόμενες επιχειρήσεις τα ποσοστά απαισιοδοξίας κυμαίνονται μεταξύ 60 και 65 ποσοστιαίων μονάδων με τον δείκτη ρευστότητας να καταγράφει τα υψηλότερα ποσοστά. Η απαισιοδοξία μάλιστα που καταγράφεται στις προσδοκίες των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων φαίνεται πως δεν περιορίζεται μόνο στο τρέχον εξάμηνο. Το 63,1% των επιχειρήσεων θεωρεί πως η οικονομική κρίση που έχει προκαλέσει η πανδημία θα διαρκέσει για τουλάχιστον 2 χρόνια με τους επιχειρηματίες της εστίασης να καταγράφουν το μεγαλύτερο ποσοστό (72%). Η απαισιόδοξη αυτή προοπτική που σε σημαντικό βαθμό θα επηρεάσει και τις όποιες επιχειρηματικές αποφάσεις πιθανότατα σχετίζεται και με το αρκετά υψηλό ποσοστό των επιχειρηματιών που δηλώνουν διατεθειμένοι να κάνουν το εμβόλιο για τον Covid-19. Κάτι που δείχνει πως εκτός από την προστασία της δημόσια υγείας ο μαζικός εμβολιασμός θεωρείται ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την πλήρη επαναλειτουργία των επιχειρήσεων για την ταχύτερη επιστροφή στην «κανονικότητα». Συγκεκριμένα το 53,6% δήλωσε πως σίγουρα θα κάνει το εμβόλιο και το 16,7% ότι μάλλον θα το κάνει, έναντι του 8,2% και του 15,9% που δήλωσαν πως μάλλον ή σίγουρα δεν θα εμβολιαστούν αντίστοιχα. Μάλιστα οι επιχειρηματίες της εστίασης καταγράφουν το μεγαλύτερο ποσοστό πρόθεσης εμβολιασμού (75%).

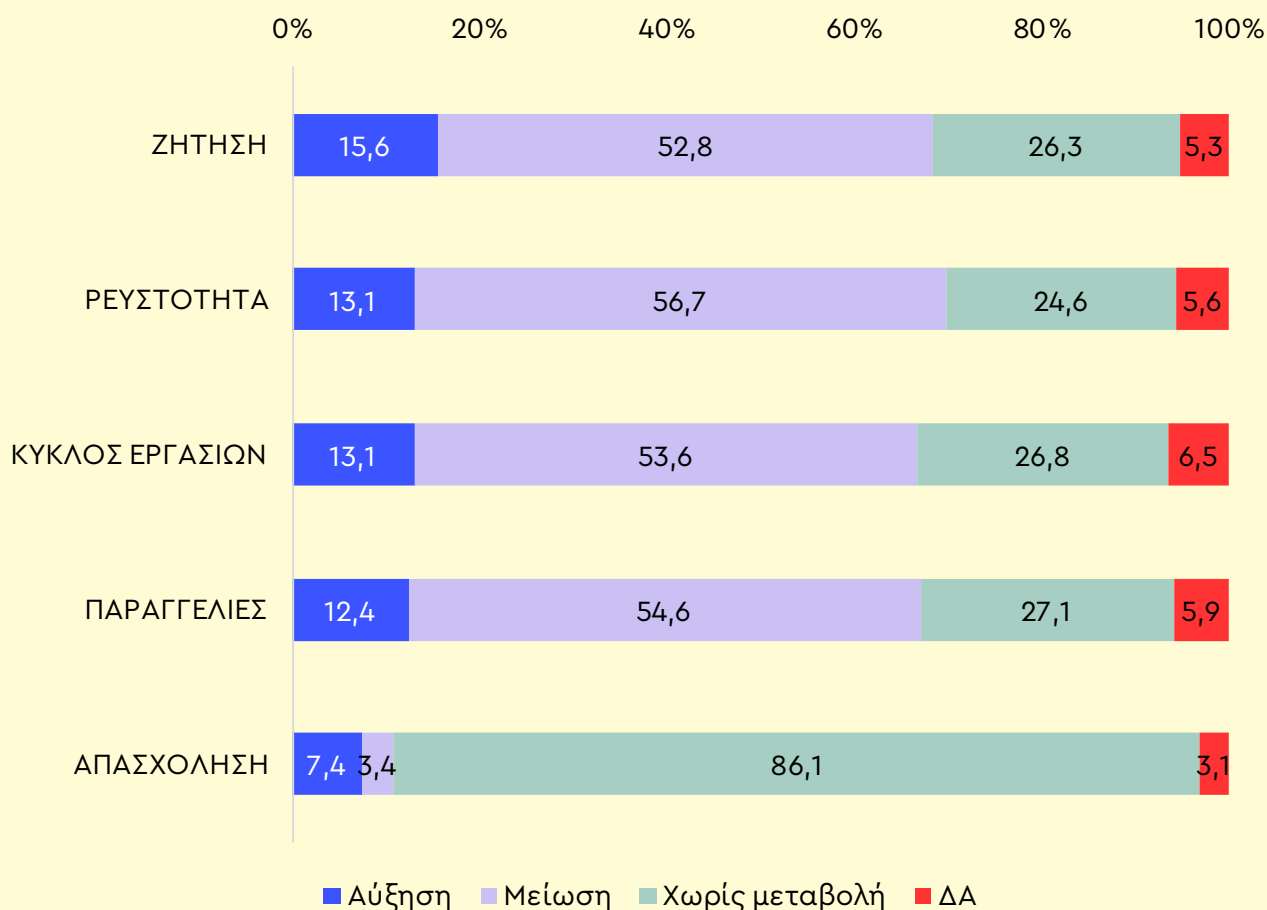
Από την άλλη μεριά, θετικό ισοζύγιο καταγράφεται στις προβλέψεις για την απασχόληση. Συγκεκριμένα το 7,4% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων εκτιμά πως θα κάνει προσλήψεις το Β εξάμηνο του 2021 έναντι του 3,4% που δηλώνει πως θα προχωρήσει σε μειώσεις προσωπικού. Οι επιχειρήσεις της μεταποίησης έχουν το υψηλότερο θετικό ισοζύγιο (9,8% θα αυξήσει το προσωπικό έναντι 1% που δήλωσε πως θα μειώσει), και ακολουθούν οι υπηρεσίες (7,8% θα αυξήσει, 4,1% θα μειώσει) και το εμπόριο (5,8% θα αυξήσει, 4,4% θα μειώσει). Παρατηρούμε, δηλαδή, πως οι τομείς εκείνοι που προχώρησαν σε μείωση του προσωπικού τους το Β εξάμηνο του 2020 είναι και εκείνοι που θα προχωρήσουν στις περισσότερες προσλήψεις. Προφανώς η θετική αυτή εκτίμηση προέρχεται και από την προσδοκία πως το καλοκαίρι, τόσο λόγω των κλιματολογικών συνθηκών όσο και λόγω της προόδου που αναμένεται στην εμβολιαστική κάλυψη του πληθυσμού, θα μπορέ-

σει να λειτουργήσει η αγορά με καλύτερες προϋποθέσεις. Επιπλέον αποτελεί και την περίοδο που καταγράφεται αύξηση της απασχόλησης κυρίως λόγω του τουρισμού.

Με άλλα λόγια, η προσδοκία πως θα καταστεί εφικτό να λειτουργήσει η αγορά υπό σχετικά κανονικές συνθήκες τροφοδοτεί και την εκτίμηση πως θα γίνουν οι προσλήψεις που διαχρονικά γίνονται πριν και κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου. Αυτό φαίνεται και από τα στοιχεία των επιχειρήσεων που έχουν πληγεί περισσότερο από την υγειονομική κρίση, όπως οι επιχειρήσεις εστίασης όπου το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων είναι θετικό. Τονίζεται πως την προηγούμενη χρονιά εκείνο που παρατηρήθηκε στην αγορά εργασίας ήταν το πάγωμα των προσλήψεων, ιδιαίτερα στους κλάδους που συνδέονται με τον τουρισμό έγιναν σε γενικές γραμμές οι μισές προσλήψεις σε σχέση με εκείνες που καταγράφονταν τα προηγούμενα χρόνια.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η απασχόληση θα εξαρτηθεί και από την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, υπενθυμίζεται ότι το 77,6% των επιχειρήσεων εστίασης έχουν αναστείλει συμβάσεις εργασίας. Κατά συνέπεια μια άρση του μέτρου αυτού χωρίς να έχουν διασφαλιστεί οι προϋποθέσεις για την επανεκκίνηση των επιχειρήσεων, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των θέσεων εργασίας ή ακόμα και σε κλείσιμο επιχειρήσεων που σημαίνει την απώλεια του συνόλου των θέσεων απασχόλησης μιας επιχείρησης.

Γράφημα 13: Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου – Συγκεντρωτικό γράφημα

Πίνακας 6: Τους επόμενους 6 μήνες θεωρείτε πιο πιθανό το προσωπικό της επιχείρησής σας:

	Επιχειρήσεις που το τελευταίο εξάμηνο...			Επιχειρήσεις εστίασης
	ανέστειλαν την δραστηριότητα τους με κρατική εντολή	ανήκαν στις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεις	Δεν ανήκαν σε καμία από τις παρακείμενες κατηγορίες	
να αυξηθεί	6,8	6,6	10,4	10,3
να μειωθεί	3,1	3,3	4,4	5,9
να παραμείνει σταθερό	88,5	86,5	83,1	82,4
Δ.Ξ/Δ.Α	1,6	3,6	2,2	1,5

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΦΕΙΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Υψηλά παραμένουν τα ποσοστά των επιχειρήσεων που δηλώνουν πως έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές, παρόλο που στις περισσότερες κατηγορίες υποχρεώσεων είναι μειωμένα σε σύγκριση με εκείνα της προηγούμενης εξαμηνιαίας έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιούλιος 2020). Επιπλέον, και σε αυτούς τους δείκτες παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα προβλήματα αποπληρωμής των υποχρεώσεων τους παρατηρούνται περισσότερο σε εκείνες που ανέστειλαν την λειτουργία τους με κρατική εντολή, έναντι των υπόλοιπων.

Όπου έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα για την ανακούφιση των επιχειρήσεων οι ληξιπρόθεσμες οφειλές φαίνεται πως έχουν συγκρατηθεί. Ειδικότερα, όσον αφορά τα ενοίκια, το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχει καθυστερημένες οφειλές είναι μειωμένο σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ προσεγγίζοντας τα επίπεδα της προ Covid-19 περιόδου. Συγκεκριμένα το 23% των επιχειρήσεων που δεν έχουν ιδιόκτητη επαγγελματική στέγη δήλωσαν πως έχουν καθυστερημένες οφειλές ενοικίου έναντι του 30% που ήταν το αντίστοιχο ποσοστό της έρευνας του Ιουλίου του 2020. Φαίνεται πως τα μέτρα μείωσης/απαλλαγής ενοικίου που έχουν ληφθεί έχουν οδηγήσει σε μείωση των οφειλετών. Μεγαλύτερο είναι, ωστόσο, το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική και έχουν καθυστερημένες οφειλές ενοικίου. Συγκεκριμένα, το 28,6% των επιχειρήσεων αυτών έχουν καθυστερημένες οφειλές ενοικίου κάτι που πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός πως η πλήρης απαλλαγή ενοικίου υιοθετήθηκε του τελευταίους μήνες. Ανάλογη είναι η εικόνα και ως προς τις ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ, όπου καταγράφεται μείωση των οφειλετών κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες (14,9% από 18,6%) σε σύγκριση με την αντίστοιχη εξαμηνιαία έρευνα του Ιουλίου του 2020, κάτι που πιθανότατα οφείλεται στα μέτρα στήριξης της απασχόλησης που έχουν ληφθεί και στα οποία προβλέπεται πλήρης κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων από το Δημόσιο. Ωστόσο και σε αυτή την κατηγορία υποχρεώσεων το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχει αναστείλει τη λειτουργία του και έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ είναι αυξημένο (21,5%).

Από την άλλη μεριά όπου δεν έχουν ληφθεί στοχευμένα ή επαρκή μέτρα στήριξης παρατηρούνται υψηλά ποσοστά μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους.

Ειδικότερα, αυξημένα σε σχέση με την έρευνα του Ιουλίου του 2020 είναι τα ποσοστά των επιχειρήσεων που έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην ΟΑΕΕ (26,3% έναντι 25,3%) και για τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικό δάνειο (32,9% έναντι 29,2%). Μάλιστα, τα ποσοστά αυτά εκτινάσσονται για τις επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή. Συγκεκριμένα το 37,2% των επιχειρήσεων αυτών έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην

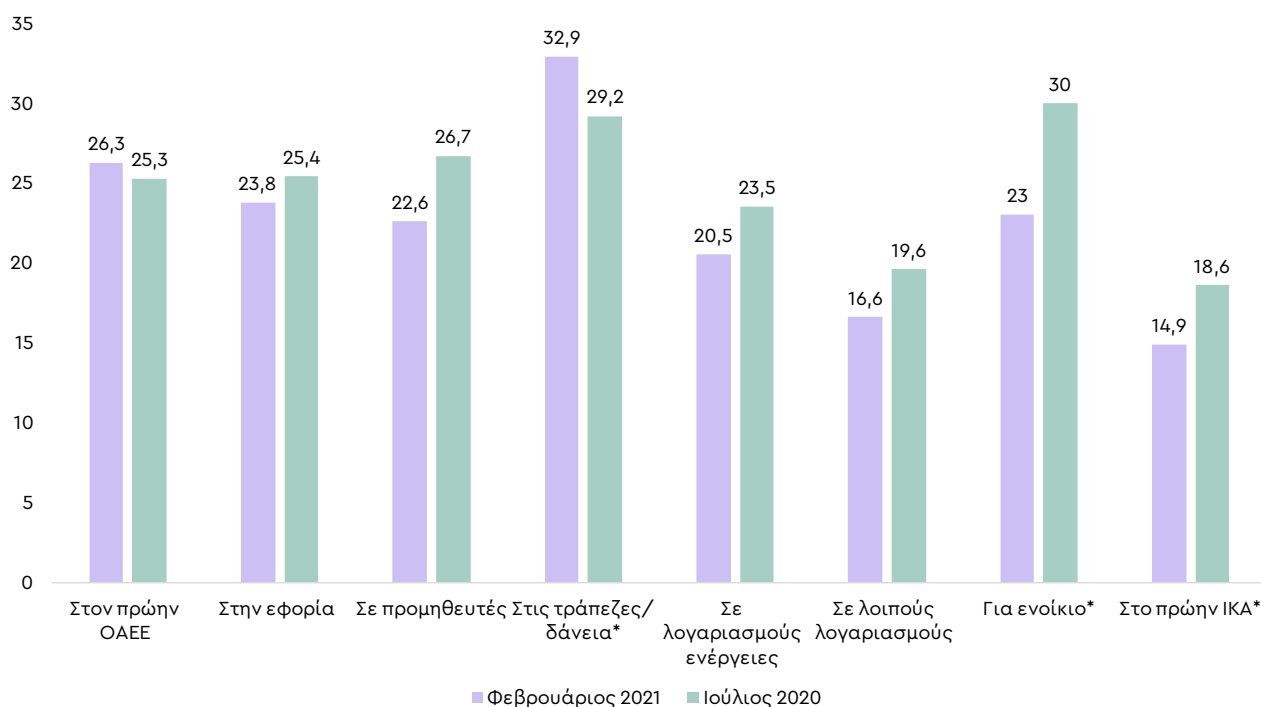

ΟΑΕΕ ενώ από τις επιχειρήσεις της κατηγορίας που έχουν τραπεζικό δάνειο το 45,2% έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές.

Επιπλέον, αν και μειωμένα, παραμένουν υψηλά τα ποσοστά ληξιπρόθεσμων οφειλών για όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες. Συγκεκριμένα το 23,8% των επιχειρήσεων φαίνεται πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία, το 22,6% προς προμηθευτές, τους 20,5% σε λογαριασμούς ενέργειας και το 16,6% σε λοιπούς λογαριασμούς (πχ τηλέφωνο, ύδρευση). Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή, το 33,5% έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία, το 34,6% προς προμηθευτές, το 29,3% σε λογαριασμούς ενέργειας και το 24,1% σε λοιπούς λογαριασμούς.

Γενικότερα, σχεδόν 1 στις 2 επιχειρήσεις (46,4%) φαίνεται πως έχει τουλάχιστον 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή, 1 στις 5 επιχειρήσεις (21,6%) έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το Δημόσιο (εφορία και ασφαλιστικά ταμεία), ενώ επίσης 1 στις 5 επιχειρήσεις (19,7%) έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές στις μισές τουλάχιστον κατηγορίες υποχρεώσεων της έρευνας. Οι επιχειρήσεις αυτές που έχουν πολλαπλές οφειλές σε συνδυασμό με τους μειωμένους τζίρους και την έλλειψη ρευστότητας είναι εκείνες που φαίνεται πως αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας.

Γράφημα 14: Επιχειρήσεις που έχουν καθυστερημένες οφειλές
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ ΙΟΥΛΙΟΣ 2020 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

* Βάση: όσοι είπαν ότι έχουν ενοίκιο, αμειβόμενο προσωπικό και δάνειο αντίστοιχα

Ως προς τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων (Γράφημα 15) για το επόμενο διάστημα η κατάσταση προδιαγράφεται ιδιαίτερα δυσοίωνη. Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που εκτιμούν πως δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις το επόμενο διάστημα παρουσιάζουν σημαντική αύξηση σε όλες τις κατηγορίες υποχρεώσεων σε σύγκριση με την αντίστοιχη εξαμηνιαία έρευνα του Ιουλίου του 2020 που κυμαίνεται από 6 μέχρι 20 ποσοστιαίες μονάδες.

Συγκεκριμένα, περίπου 1 στις 3 επιχειρήσεις δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί:

- ▶ στις ασφαλιστικές της υποχρεώσεις (31,3% προς τον πρώην ΟΑΕΕ και 24,2% προς το ΙΚΑ)
- ▶ στις φορολογικές της υποχρεώσεις (30,1%)
- ▶ στις υποχρεώσεις ενοικίου (35,2%)

Περίπου 1 στις 4 επιχειρήσεις δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί:

- ▶ στις υποχρεώσεις προς προμηθευτές (26,6%)
- ▶ στις υποχρεώσεις για λογαριασμούς ενέργειας (26,3%) και λοιπούς λογαριασμούς (25,1%)

Σχεδόν 1 στις 2 (44,6%) από τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικό δάνειο δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του το επόμενο διάστημα.

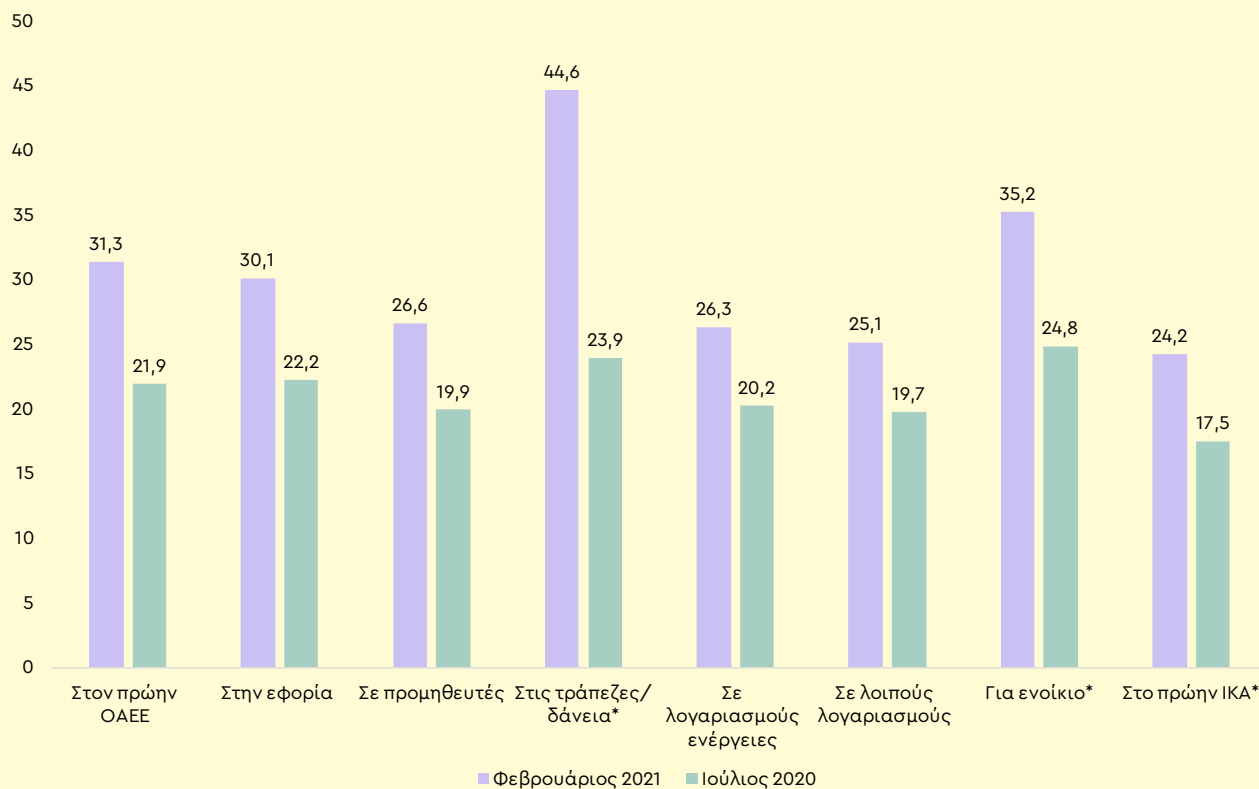
Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή οι προοπτικές φαίνονται περισσότερο δυσοίωνες.

Συγκεκριμένα περίπου 1 στις 2 από τις επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή δηλώνει πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις ενοικίου (49,6%).

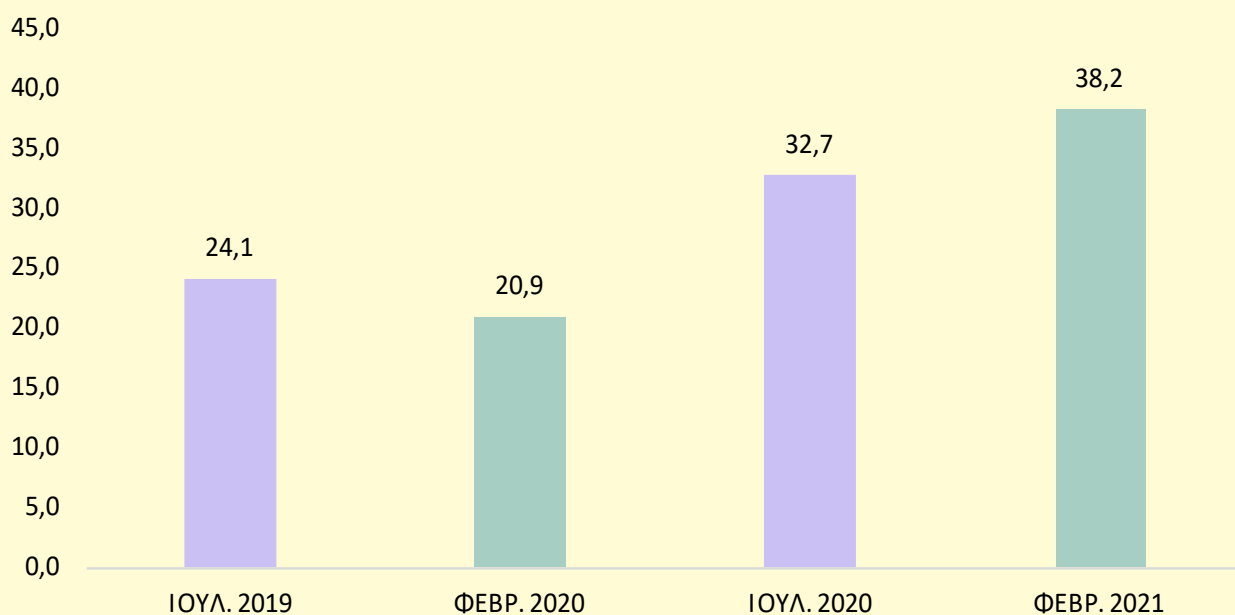
Περισσότερες από 2 στις 5 επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας δηλώνουν πως δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν:

- ▶ στις ασφαλιστικές της υποχρεώσεις (42,4% προς τον πρώην ΟΑΕΕ και 31,7% προς το ΙΚΑ)
- ▶ στις φορολογικές της υποχρεώσεις (42,4%)
- ▶ Περίπου 1 στις 3 δηλώνει πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί :
- ▶ στις υποχρεώσεις προς προμηθευτές (36,6%)
- ▶ στις υποχρεώσεις για λογαριασμούς ενέργειας (35,6%) και λοιπούς λογαριασμούς (35,1%)
- ▶ Περισσότερες από 1 στις 2 (54,8%) από τις επιχειρήσεις που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή και έχουν τραπεζικό δάνειο δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του το επόμενο διάστημα.

Γράφημα 15: Επιχειρήσεις που εκτιμούν πως δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ ΙΟΥΛΙΟΣ 2020 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Γράφημα 16: Φόβος για ενδεχόμενο κλείσιμο της επιχείρησης
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ ΙΟΥΛΙΟΣ 2019 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Βιωσιμότητα επιχειρήσεων

Η επιδείνωση που η πλειοψηφία των επιχειρήσεων παρουσιάζει στην οικονομική του κατάσταση, ιδίως στην σοβαρή μείωση τόσο του κύκλου εργασιών όσο και της ρευστότητας, που φαίνεται πως έχει οδηγήσει ένα μεγάλο ποσοστό σε υπερχρέωση, αποτυπώνεται και στα ευρήματα για την βιωσιμότητα των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 16 το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκφράζουν το φόβο ενδεχόμενης διακοπής της δραστηριότητας τους το επόμενο διάστημα αυξάνεται. Έχει μάλιστα σχεδόν διπλασιαστεί σε σύγκριση με την αντίστοιχη έρευνα του Φεβρουάριου του 2020, δηλαδή λίγο πριν την εκδήλωση της υγειονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα σχεδόν 4 στις 10 (38,2%) επιχειρήσεις εκφράζουν το κίνδυνο να διακόψουν την δραστηριότητα τους το επόμενο διάστημα.

Ειδικότερα το 14,6% των επιχειρήσεων δηλώνει πολύ πιθανό να διακόψει τη δραστηριότητα του το επόμενο διάστημα, το 23,6% αρκετά πιθανό, ενώ το 20,7% δηλώνει ελάχιστα πιθανό και το 38,2% καθόλου πιθανό. Από τις επιχειρήσεις που δηλώνουν πολύ ή αρκετά πιθανό να κλείσουν το επόμενο διάστημα το 15,7% εκφράζει το φόβο ότι αυτό θα επέλθει το επόμενο τρίμηνο το 43,8% το επόμενο εξάμηνο και 35,3% αργότερα.

Στα επιμέρους στοιχεία της έρευνας τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφονται στις υπηρεσίες (40,2%), στις επιχειρήσεις με τζίρο κάτω από 50.000 € (49,3%) και στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (50,7%).

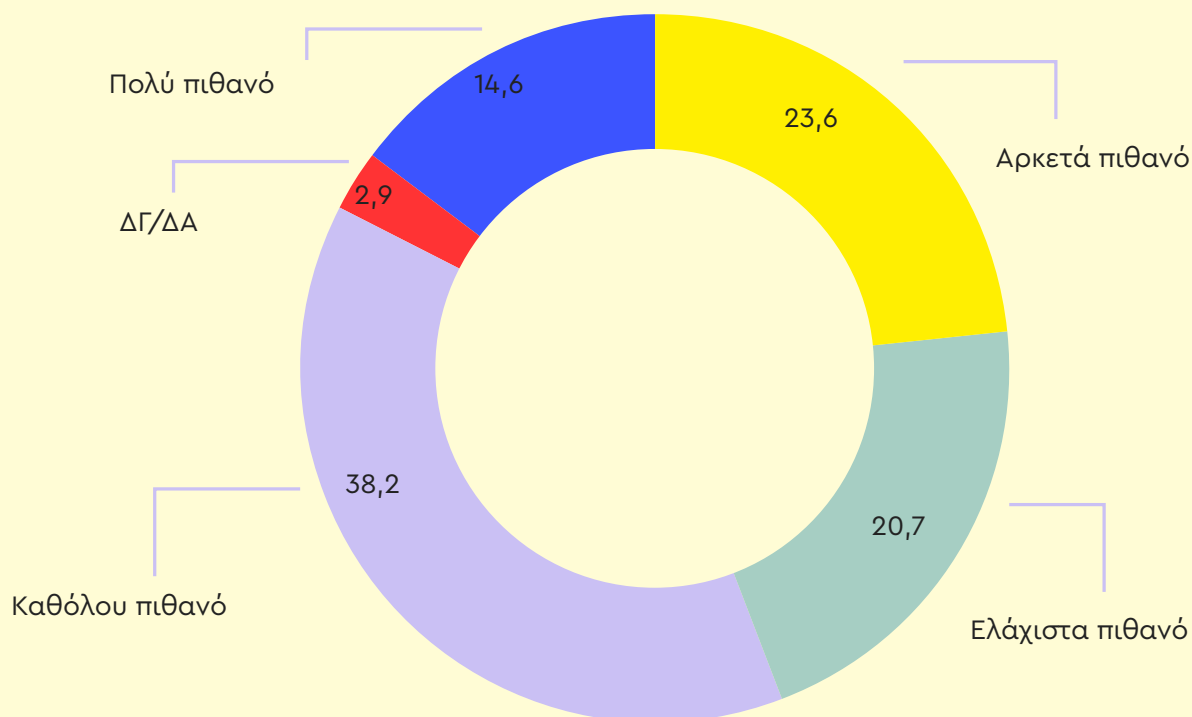
Εξαιρετικά δυσοίωνη φαίνεται η κατάσταση ως προς τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων που έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή. Συγκεκριμένα περισσότερες από τις μισές επιχειρήσεις (53,9%) που έχουν τεθεί σε αναστολή λειτουργίας εκφράζουν το φόβο πως θα διακόψουν την λειτουργία τους το επόμενο διάστημα. Αντίστοιχα είναι και τα στοιχεία για τις επιχειρήσεις εστίασης.

Μέτρα στήριξης της οικονομίας από τις επιπτώσεις της πανδημίας

Όπως είναι επόμενο έχει γίνει ευρεία χρήση από τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις των μέτρων στήριξης που έχει λάβει η κυβέρνηση για την στήριξη της οικονομίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (83,8%) αξιοποίησε τουλάχιστον 1 από τα μέτρα στήριξης της κυβέρνησης το προηγούμενο εξάμηνο. Επιπλέον 1 στις 3 επιχειρήσεις (33%) αξιοποίησαν το προηγούμενο εξάμηνο τουλάχιστον 3 από τα μέτρα στήριξης που έλαβε η κυβέρνηση.

Για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν προσωπικό η αναστολή συμβάσεων εργασίας αποτέλεσε το μέτρο που αξιοποίησαν περισσότερο μεταξύ εκείνων που υιοθετήθηκαν για τη συγκράτηση της απασχόλησης. Συγκεκριμένα περισσότερες από τις μισές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (55,6%) που απασχολούν προσωπικό προχώρησαν σε αναστολή συμβάσεων εργασίας το Β εξάμηνο του 2020. Από τα υπόλοιπα μέτρα στήριξης της απασχόλησης το 13,3% έκανε χρήση

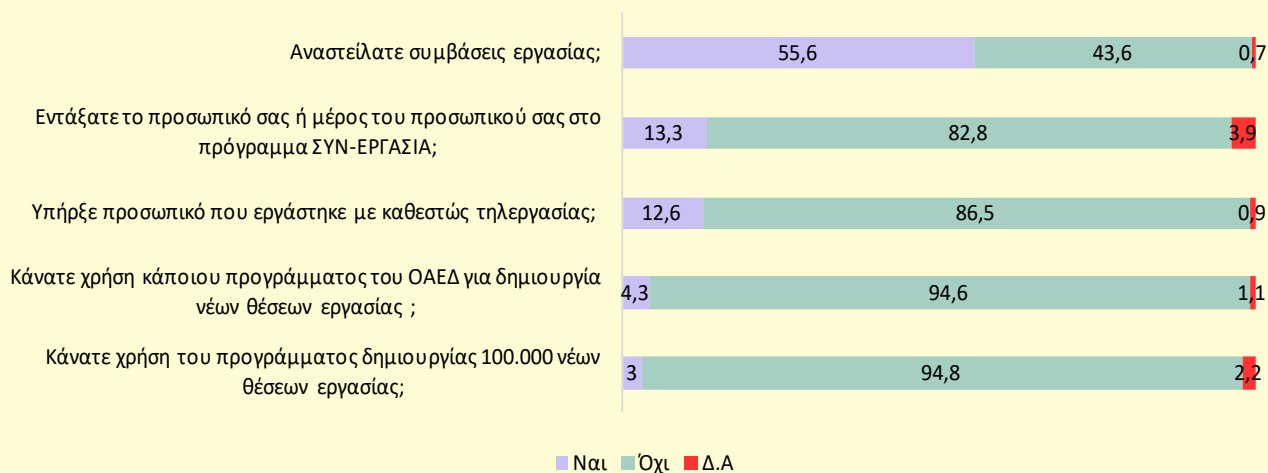
Γράφημα 17: Με τις υπάρχουσες σήμερα συνθήκες και με τις προοπτικές όπως διαμορφώνονται, θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;

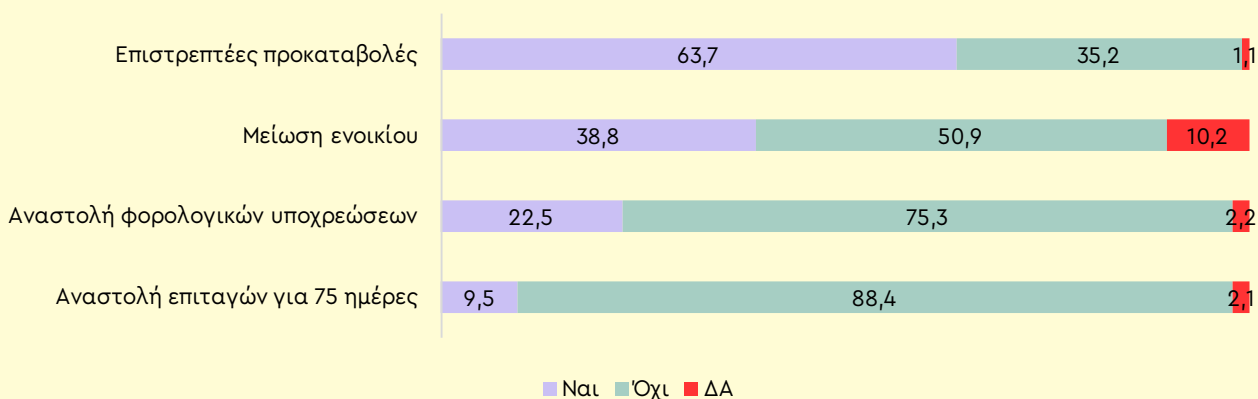
Πίνακας 7: Με τις υπάρχουσες σήμερα συνθήκες και με τις προοπτικές όπως διαμορφώνονται, θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει

	Επιχειρήσεις που το τελευταίο εξάμηνο...			Επιχειρήσεις εστίασης
	ανέστειλαν την δραστηριότητα τους με κρατική εντολή	ανήκαν στις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ επιχειρήσεις	Δεν ανήκαν σε καμία από τις παρακείμενες κατηγορίες	
Πολύ & αρκετά πιθανό	53,9	36	26,7	50
Ελάχιστα & καθόλου πιθανό	44,5	60,4	70,5	45,6
Δ.Ξ/Δ.Α	1,6	3,6	2,7	4,4

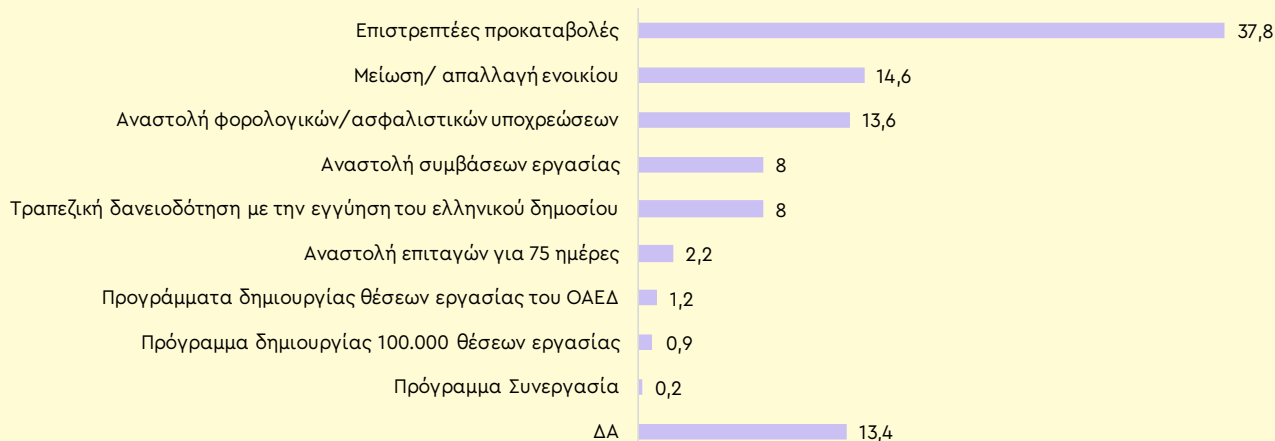
Γράφημα 18: Το προηγούμενο εξάμηνο και λόγω των συνθηκών που διαμόρφωσε η υγειονομική κρίση: -ΒΑΣΗ: Οσοι έχουν δηλώσει ότι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό-

Γράφημα 19: Ποια από τα παρακάτω μέτρα στήριξης που έλαβε η κυβέρνηση κάνατε χρήση το προηγούμενο εξάμηνο:

Γράφημα 20: Ποια από τα παρακάτω μέτρα στήριξης που έλαβε η κυβέρνηση είναι κατά την γνώμη σας το σημαντικότερο για την ενίσχυση των επιχειρήσεων;

του προγράμματος ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ, το 12,6% αξιοποίησε το καθεστώς της τηλεργασίας, ενώ το 4,3% και 3% αξιοποίησαν τα προγράμματα του ΟΑΕΔ για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και του προγράμματος δημιουργίας 100.000 νέων θέσεων εργασίας αντίστοιχα (Γράφημα 18).

Στο σύνολο των επιχειρήσεων, τη μεγαλύτερη απήχηση φαίνεται πως είχαν οι επιστρεπτές προκαταβολές που αποτελούν άλλωστε και το σημαντικότερο χρηματοδοτικό εργαλείο ενίσχυσης της ρευστότητας ειδικά για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που διαχρονικά είναι «αποκλεισμένες» από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Συγκεκριμένα, περισσότερες από 6 στις 10 επιχειρήσεις (63,7%) έκαναν χρήση των επιστρεπτών προκαταβολών το προηγούμενο εξάμηνο και ακολουθούν οι ρυθμίσεις για την μείωση ενοικίου (38,8%), η αναστολή των φορολογικών υποχρεώσεων (22,5%) και η αναστολή πληρωμής επιταγών (9,5%) (Γράφημα 19).

Οι επιστρεπτές προκαταβολές θεωρούνται από το μεγαλύτερο μέρος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ως το σημαντικότερο μέτρο για την ενίσχυση τους. Συγκεκριμένα σχεδόν 4 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (37,8%) θεωρούν πως οι επιστρεπτές προκαταβολές είναι το σημαντικότερο μέτρο στήριξής τους και ακολουθούν η μείωση/απαλλαγή ενοικίου (14,6%) η αναστολή φορολογικών/ασφαλιστικών υποχρεώσεων (13,6%), η αναστολή συμβάσεων εργασίας (8%) η τραπεζική δανειοδότηση με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (8%), η αναστολή πληρωμής επιταγών για 75 ημέρες (2,2%) ενώ τελευταία κατατάσσονται τα προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας του ΟΑΕΔ (1,2%), το πρόγραμμα δημιουργίας 100.000 θέσεων εργασίας (0,9%) και το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ (0,3%) (Γράφημα 20).

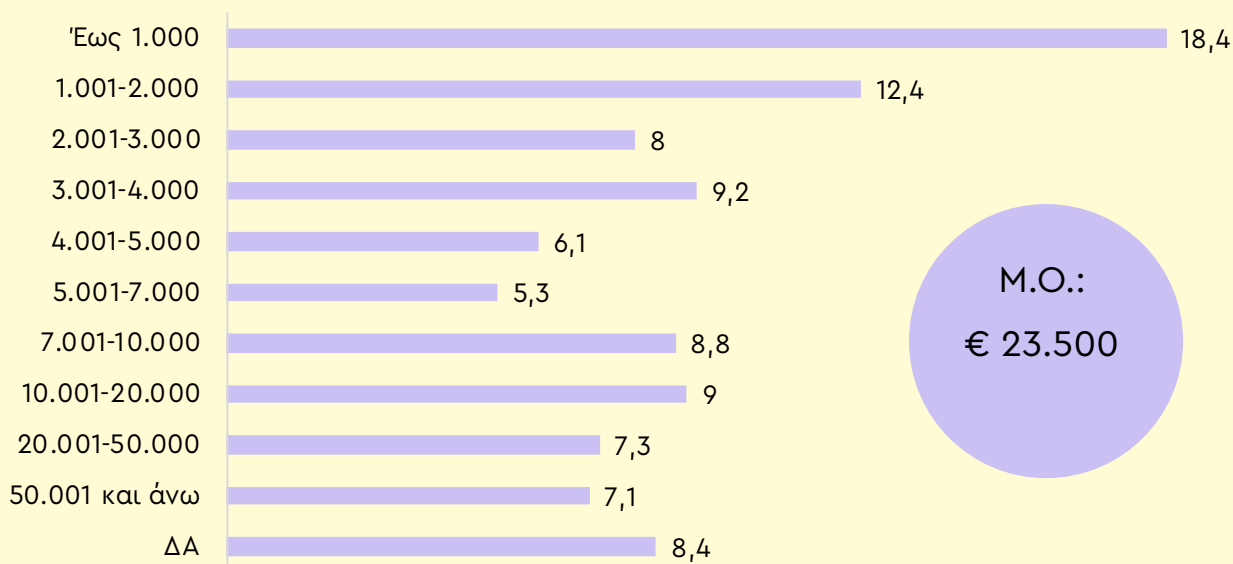
Ειδικότερα για τις επιστρεπτές προκαταβολές, σχεδόν 2 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (18,4%) έλαβαν οικονομική ενίσχυση ύψους έως 1000 €, το 12,4% από 1001-2000€, το 8% από 2001-3000€, το 9,2% από 3001-4000€, το 6,1% από 4001-5000€, το 5,3% από 5001-7000€, το 8,8% από 7001-10000€, το 9,9% από 10001-20000€, το 7,3% από 20001-50000 και το 7,1% πάνω από 50000.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 21 περισσότερες από τις μισές επιχειρήσεις (54,1%) έλαβαν χρηματοδότηση ύψους έως 5.000 €, ενώ ο μέσος όρος των ενισχύσεων που δόθηκαν από τις επιστρεπτές προκαταβολές με βάση τα στοιχεία της έρευνας εκτιμάται στα 23.500 €.

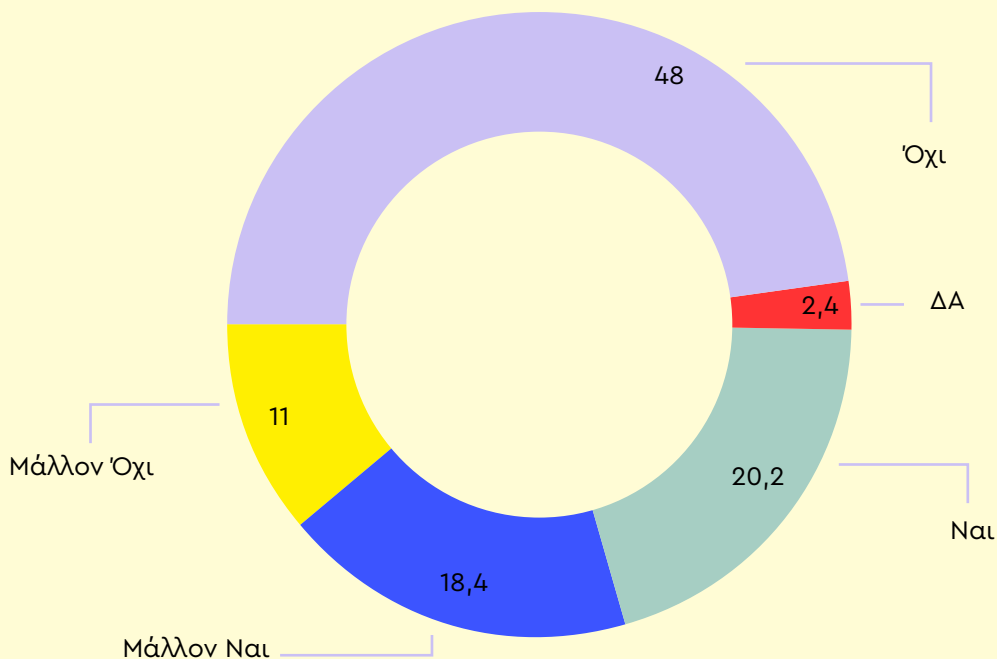
Όσον αφορά στην επάρκεια των ποσών ενίσχυσης από τις επιστρεπτές προκαταβολές 6 στις 10 επιχειρήσεις (59%) δήλωσαν πως δεν ήταν αρκετά για να καλύψουν ένα σημαντικό μέρος των αναγκών τους (Γράφημα 22).

Για το 59% των επιχειρήσεων που δήλωσαν πως τα ποσά ενίσχυσης που έλαβαν από τις επιστρεπτές προκαταβολές υπολείπονταν των αναγκών τους η κατανομή των ενισχύσεων που τους χορηγήθηκαν φαίνεται στο Γράφημα 23. Ειδικότερα, περισσότερες από 6 στις 10 (65,5%) των επιχειρήσεων αυτών έλαβαν οικονομική ενίσχυση έως 5000 €, ενώ ο μέσος όρος των ενισχύσεων στο σύνολο αυτής της κατηγορίας με βάση τα στοιχεία της έρευνας εκτιμάται στα 9.500 €. Υπολείπεται δηλαδή 2,5 φορές από το συνολικό μέσο όρο που εκτιμάται στα 23.500 €

Γράφημα 21: Ποιο ήταν το ύψος της ενίσχυσης (του ποσού σε ευρώ) που λάβατε;
 Βάση: Όσοι έκαναν χρήση της επιστρεπτέας προκαταβολής (63,7%) το προηγούμενο εξάμηνο

Γράφημα 22: Το ύψος της ενίσχυσης (του ποσού) που λάβατε ήταν αρκετό για να καλύψει ένα σημαντικό μέρος των αναγκών σας;
 Βάση: Όσοι έκαναν χρήση της επιστρεπτέας προκαταβολής (63,7%) το προηγούμενο εξάμηνο

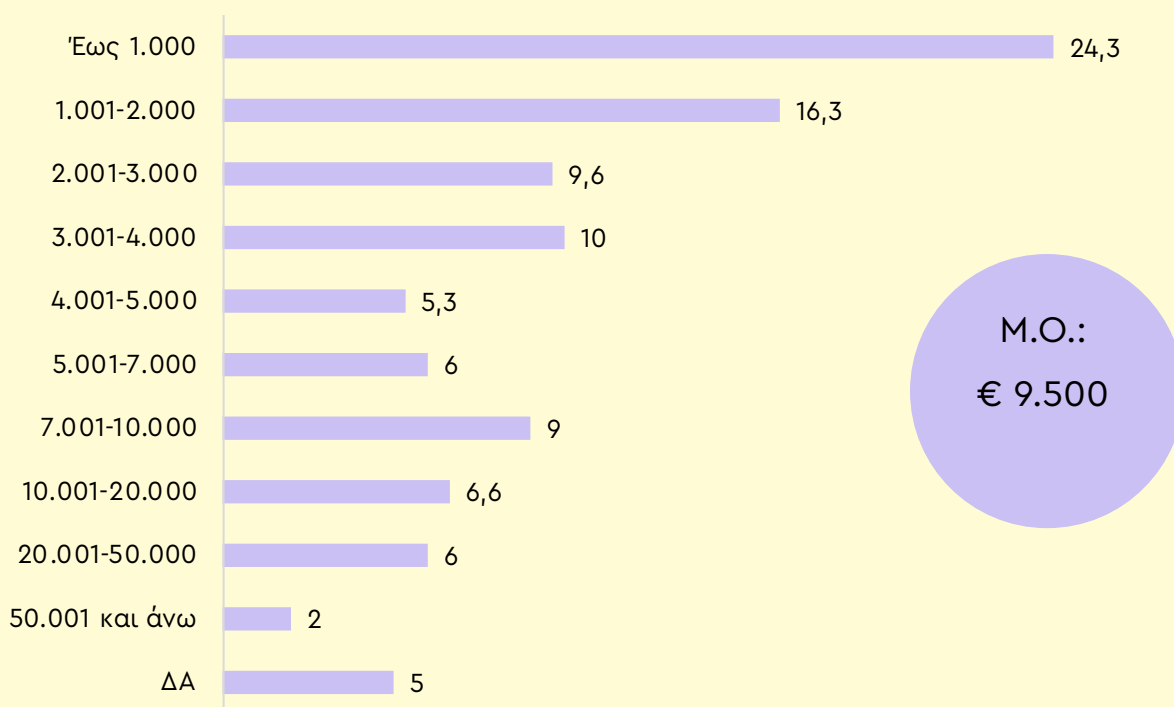
Στο Γράφημα 24 φαίνονται τα ποσοστά των επιχειρήσεων ανά κατηγορία ποσού του επιθυμητού ύψους ενίσχυσης που δήλωσαν πως θα ήθελαν να λάβουν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που δεν έλαβαν επαρκή χρηματοδοτική στήριξη μέσω των επιστρεπτέων προκαταβολών. Ειδικότερα για το 8% των επιχειρήσεων η επαρκής χρηματοδοτική στήριξη αντιστοιχεί σε ποσά ύψους έως 2500€, το 21,3% από 2501 έως 5000€ το 21% από 5001-10000€, το 17% από 10001 έως 20000, το 10,7% από 20001-30000€ και το 15% σε ποσά άνω των 30000€. Ο μέσος όρος των ενισχύσεων στο σύνολο αυτής της κατηγορίας με βάση τα στοιχεία της έρευνας εκτιμάται στα 32.000€. Υπολείπεται, δηλαδή, περισσότερο από 3 φορές σε σύγκριση με το μέσο όρο των ενισχύσεων που έχουν λάβει οι επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι η χρηματοδότη που τους χορηγήθηκε μέσω των επιστρεπτέων προκαταβολών δεν ήταν αρκετή για να καλύψει ένα σημαντικό μέρος των αναγκών τους.

Από τα ευρήματα αυτά φαίνεται ότι ένας από τους κύριους λόγους που καταγράφεται σοβαρή επιδείνωση της ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων αποτελεί η υποχρηματοδότηση που έχουν λάβει ώστε να ανταπεξέλθουν στις δυσμενείς επιπτώσεις που προκαλεί στην οικονομία η υγειονομική κρίση. Τονίζεται ότι η έλλειψη ρευστότητας ή/και πρόσβασης σε χρηματοδότηση αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα που μπορεί να οδηγήσει ακόμα κι υγιείς επιχειρήσεις σε διακοπή δραστηριότητας.

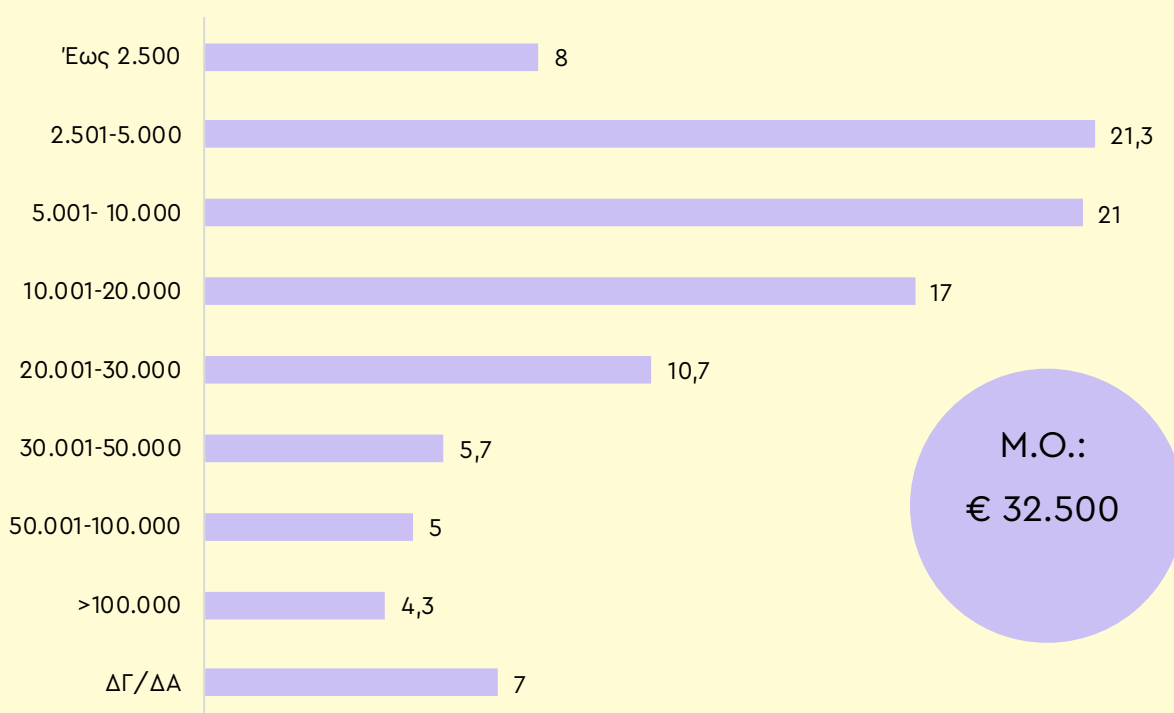
Επιπλέον, συσχετίζεται και με την σημαντική αύξηση που καταγράφεται ποσοστιαία στις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων ως προς την δυνατότητα τους να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους το επόμενο εξάμηνο.

Εν κατακλείδι, φαίνεται πως το ζήτημα της επαρκούς χρηματοδοτικής στήριξης των επιχειρήσεων το επόμενο διάστημα θα αποτελέσει τον κρισιμότερο παράγοντα για την επιβίωση εκείνων των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις και με βάση τα στοιχεία της έρευνας εκτιμώνται τουλάχιστον σε 1 στις 5 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Γράφημα 23: Ποιο ήταν το ύψος της ενίσχυσης (του ποσού σε ευρώ) που λάβατε;
Βάση: Όσοι δηλώνουν ότι το ύψος της ενίσχυσης δεν ήταν αρκετό

Γράφημα 24: Τι ύψος ενίσχυσης (ποσό) θα χρειαζόσασταν;
Βάση: Όσοι δηλώνουν ότι το ύψος της ενίσχυσης δεν ήταν αρκετό

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

ΚΛΑΔΟΣ	Εμπόριο	37
	Μεταποίηση	24.2
	Υπηρεσίες	38.8
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	Χωρίς προσωπικό	32.2
	1 άτομο	18.6
	2-3 άτομα	20.3
	4-5 άτομα	9.6
	Πάνω από 5 άτομα	19
	ΔΑ	0.3
	ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	έως 5 χρόνια
5-10 χρόνια		8.4
10-15 χρόνια		8.7
Πάνω από 15 χρόνια		75.7
ΔΑ		0.3
ΤΖΙΡΟΣ 2020	Κάτω από 50.000	44.6
	50 έως 100.000	18.6
	100-300.000	14.4
	300-500.000	5.7
	500 -1.000.000	4.2
	Πάνω από 1.000.0000	7.2
	ΔΑ	5.3
ΠΕΡΙΟΧΗ	EL3 ΑΤΤΙΚΗ	36.6
	EL4 ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ & ΚΡΗΤΗ	13
	EL5 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	27
	EL6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	23.5
ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΑΕ	14
	ΟΕ-ΕΕ	20.5
	ΕΠΕ	5.6
	ΙΚΕ	5.2
	Ατομική	54.6

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Αθήνα

Αριστοτέλους 46, 104 33
210-8846852
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24, 54627
2310-545967, 2310-517843
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170, 264 43
2610-438557
patra@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασιλείου Πατρικίου 11, 71409
2810-361040, 2810-361080
iraklio@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α, 41335
2410-579876-7
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94, 45500
26510-44727
ioannina@imegsevee.gr

Η έρευνα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Παρεμβάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για τη συστηματική παρακολούθηση και πρόγνωση αλλαγών του παραγωγικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων» με κωδικό ΟΠΣ 5003864. Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία 2014-2020».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Πρωτόκολλο Κοινωνίας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΠΑνεΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

